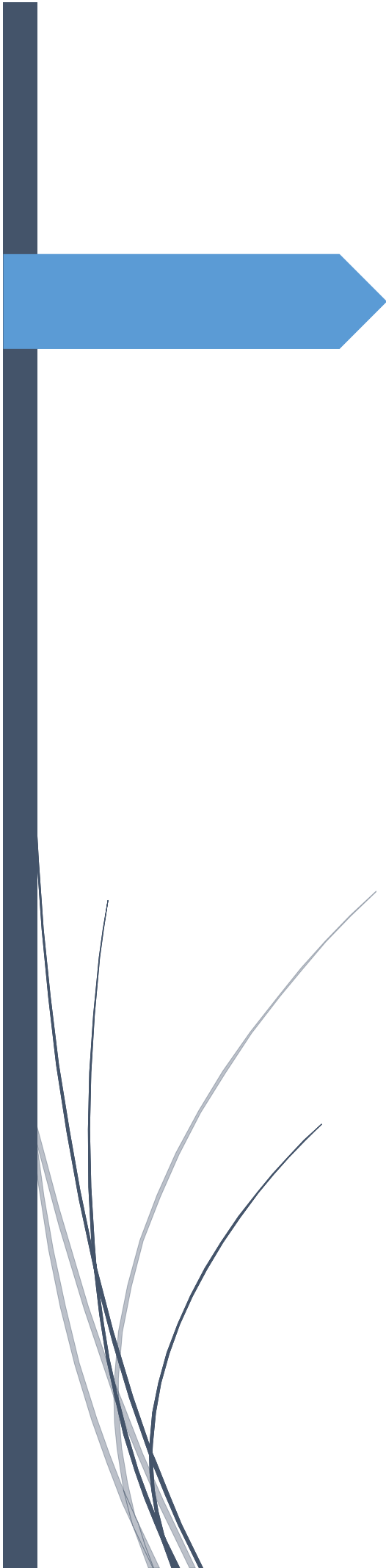

Nasjonale retningslinjer for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13

Følgende fag kan være fag 1; dans, design kunst og håndverk, drama og teater, kroppsøving og idrettsfag, mat og helse og musikk

Innhold

FORORD	5
1. INNLEDNING.....	7
1.1 Fellestekst om lærerutdanning	7
Lærerutdanning som høgre utdanning	7
Verdigrunnlag	7
Praksisstudiar	7
Læreryrkets mange oppgaver.....	8
Lærarprofesjonen er bygd på samarbeid.....	8
Dei ulike lærerutdanningane	9
1.2 Fra forskrift via nasjonale retningslinjer til studieplaner for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13	9
1.3 Organisering av lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13.....	9
1.4 Relevans og formål for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13	10
2. SENTRALE BEGREP.....	12
Det praktiske	12
Det estetiske	12
Kroppslig læring	13
Dybdelæring.....	13
Kreativitet	13
Lek	14
3.0 FAG OG KUNNSKAPSOMRÅDE	15
3.1 Innledning	15
3.2 Kjennetegn ved utdanningen.....	15
Profesjonsrettet og integrert.....	16
Praksisnær og relevant	16
Krevende og har høy kvalitet.....	17
Danning.....	18
4. PROFESJONSFAG	19
Overordna mål og egenart.....	19
Oppbygging og organisering.....	19

Profesjonsfaget.....	19
Læringsutbytte for profesjonsfaget	19
5. PRAKSIS	22
Overordna mål og egenart.....	22
Oppbygging og organisering.....	22
Praksis	22
Læringsutbytte for Praksis	23
6. MASTERFAGET (fag I)	25
Overordna mål og egenart.....	25
Oppbygging og organisering.....	25
Masterfaget	25
6.1 Dans	27
Overordnet mål og egenart.....	27
Oppbygging og organisering.....	27
Dans	27
Læringsutbytte for Dans	28
6.2 Design, kunst og håndverk.....	30
Overordna mål og egenart.....	30
Oppbygging og organisering.....	30
Design, kunst og håndverk.....	30
Læringsutbytte for Design, kunst og håndverk.....	31
6.3 Drama og teater.....	34
Overordna mål og egenart.....	34
Oppbygging og organisering.....	34
Drama og teater.....	34
Læringsutbytte for Drama og teater	35
6.4 Kroppsøving og idrettsfag.....	37
Overordna mål og egenart.....	37
Oppbygging og organisering.....	38
Kroppsøving og idrettsfag.....	38
Læringsutbytte for Kroppsøving og idrettsfag.....	38
6.5 Mat og helse.....	41
Overordna mål og egenart.....	41

Oppbygging og organisering.....	41
Mat og helse.....	41
Læringsutbytte for Mat og helse	42
6.6 Musikk	44
Overordna mål og egenart.....	44
Oppbygging og organisering.....	45
Musikk	45
Læringsutbytte for Musikk	46
7. FAG II OG EVENTUELT FAG III.....	49
Overordna mål og egenart.....	49
Oppbygging og organisering.....	49
Fag II/III.....	49
Læringsutbytte	49
8. INSTITUSJONELLE FORHOLD.....	51
8.1 Strukturelle forhold.....	51
8.2 Henvisning til forskriftsparagraf.....	51
8.3 Gjennomføringsform.....	51
8.4 Arbeids- og vurderingsformer.....	52
8.5 Vurderingsformer.....	53
8.6 Progresjon	53
9. MOBILITET	54
9.1 Intern mobilitet mellom studieprogram	54
9.2 Mobilitet mellom institusjoner.....	54
9.3 Internasjonal mobilitet	54
10. PROFESJONSFAGLIG DIGITAL KOMPETANSE (PFDK).....	56
11. INNHOLDSKOMPONENTER I STUDIET	57
11.1 FOU.....	57
11.2 Praksis	57
11.3 Gjennomgående og tverrfaglig tema.....	57
12. PERIODISK FOKUS	59
12.1 Kort sikt	59
12.2 Lang sikt.....	60
12.3 Utdanningsspesifikke forhold	60

13. RELEVANTE STYRINGS- BAKGRUNNSDOKUMENT	61
13.1 Lærerutdanning generelt	61
13.2 Utdanningsspesifikke	62
13.3 Annen litteratur	62

FORORD

De nasjonale retningslinjene skal bidra til å utvikle lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 (gjærne forkortet LUPE). Masterfaget i utdanningen (fag I) skal være et av følgende fag: (a) dans, (b) design, kunst og håndverk, (c) drama og teater, (d) kroppsøving og idrettsfag, (e) mat og helse eller (f) musikk.

Utdanningen tilbyr studenten faglig fordypning innen to, eventuelt tre skolefag.

Fag II og III i utdanningen skal være andre undervisningsfag med læreplan i grunnopplæringen. Spesialpedagogikk kan være fag III og utgjøre 30 stp. Intensjonen ved lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 er en integrert profesjonsutdanning som utvikler og styrker kvalitet, helhet og sammenheng ut fra fagenes perspektiver. Skaperglede, engasjement og utforskertrang står sentralt i utdanningen. Som fremtidens lærere skal studentene la elever få erfaring med å se muligheter som omsetter ideer til handling.

Studiet legger vekt på at studenten utvikler evne til etisk refleksjon, kreativitet, kritisk vurdering og problemløsning. Dette er kompetanse som legger til rette for livslang læring. Som profesjonelle yrkesutøvere vil de, alene og sammen med andre, aktivt kunne drive forsknings- og utviklingsarbeid i skolen.

Premisser som ligger til grunn for arbeidet med de nasjonale retningslinjene er:

1. Bidra til å bringe fagmiljøene sammen i konstruktiv utvikling av utdanningene
2. Gå ut over teksten i forskriften og presisere denne, uten å være detaljstyrende
3. Gi rom for utdanningenes egenart og institusjonelle særpreg
4. Vektlegge at LUPE er en flerfaglig utdanning hvor fag II/III lar seg kombinere med masterfaget både i FOU oppgave og masteroppgave.

De nasjonale retningslinjene er utarbeidet med basis i Kunnskapsdepartementets forskrift for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag vedtatt 4. juni 2020.

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-06-04-1134> Kunnskapsdepartementet hadde 3. juli 2020 en omtale av utdanningen hvor det blant annet ble presisert:

Å løfte utdanningen til masternivå er et viktig grep for å øke status og kvalitet for de praktiske og estetiske fagene i skolen. Dette skal komme elevene til gode.

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/praktisk-og-estetiske-fag/id2722113/>

Nasjonale retningslinjer i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 har hatt følgende utvalgs-medlemmer:

Randi Løvdal, Universitetet i Agder – avdeling for lærerutdanning

Merete Elnan, Universitetet i Agder - drama og teater

Eli Kristin Aadland, Høgskulen på Vestlandet, Bergen – mat og helse

Per Midthaugen, Norges idrettshøgskole, – kroppsøving og idrettsfag

Inger-Åshild By, Norges idrettshøgskole, - kroppsøving og idrettsfag

Joar Fossøy, Høgskulen på Vestlandet, Sogndal - kroppsøving og idrettsfag

Anette Torgersen, , Universitetet i Sørøst-Norge, – dans

Stian Vestby, Høgskolen i Innlandet, - musikk

Laila Belinda Fauske, OsloMet, – design kunst og håndverk

Jostein Sandven, Universitetet i Sørøst-Norge, – design kunst og håndverk (leder)

1. INNLEDNING

1.1 Fellestekst om lærerutdanning

Lærerutdanning som høgre utdanning

Høgre utdanning og forskning skal bidra til å utvikle sjølvstendig tenkande, opne, kunnskapsorienterte og emosjonelt modne menneske som deltar i demokratiet. Som del av høgre utdanning er alle lærerutdanningane underlagt lov om universitet og høgskolar. Med basis i forskning, fagleg og kunstnarleg utviklingsarbeid og i tett samarbeid med praksisfeltet skal lærerutdanningane kvalifisere framtidige lærarar for arbeid i barnehage, skole og vidaregåande opplæring. Kunnskap om korleis ta i bruk vitenskaplege og kunstnarlege metodar og resultat både i utdanninga og i samfunnet elles er sentralt i lærerutdanningane. Utdanningane skal leggje til rette for internasjonalisering slik at framtidige lærarar kan opne dører mot verda for barn og unge og kunne legge til rette for dannelsesprosessar. Dei som arbeider i lærerutdanningane må vere oppdatert på norsk og internasjonal forskning innanfor sine respektive fagfelt og bygge utdanninga på den samla kunnskapen på lærerutdanningsfeltet. Undervisninga og læringsaktivitetane skal vere basert på forskning om kva som er god undervisning og kva som gir god læring. Lærerutdannerane må ha positiv interaksjon med studentane og høge forventningar til dei. Studentane skal oppleve at dei er ansvarlege deltakarar i sin eigen læring og utvikling, og dei skal vere involvert i det akademiske fellesskapet.

Verdigrunnlag

Lærerutdanningane skal bygge verksemda si på dei grunnleggjande verdiar som vi kan finne i barnehagelova og opplæringslova og som er forankra i menneskerettane; menneskeverdet og respekt for naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgjjeving, likeverd og solidaritet. Innsikt i historie og kultur - også barne- og ungdomskultur - er viktig for å legge til rette for utvikling av identiteten til barn og unge og at dei kan oppleve å høyre til. Den samiske kulturarven og kulturarven til dei nasjonale minoritetane er ein del av kulturarven i Noreg. Dei norske lærerutdanningane skal formidle kunnskap om det samiske urfolkets og dei nasjonale minoritetanes historie, kultur, samfunnsliv og rettar. Lærerutdanningane skal fremje likestilling mellom kjønna, solidaritet på tvers av grupper og vise at kunnskap kan vere ei skapande og omformande kraft, både til personleg utvikling og til humane samværsformer. Kunnskap om vald, overgrep og omsorgssvikt og korleis sette i gang naudsynte tiltak etter gjeldande lovverk er ein del av dette. Lærerutdanningane skal følgje opp FNs barnekonvensjon og bidra til å sikre barns rett til omsorg, leik og ein trygg oppvekst, og følgje opp FNs bærekraftsagenda i Noreg ved å sikre inkluderande, rettferdig og god utdanning og livslang læring for alle.

Praksisstudiar

Det er gjennom praksis at lærarar utøver gjerninga si. Høg kvalitet på praksisstudiar er difor essensielt for lærarstudentar si utvikling av endrings- og utviklingskompetanse. Lærerutdanningsinstitusjonen skal saman med fagpersonalet i praksisfeltet legge til rette for ein studiesituasjon med heilskap og samanheng. Etter fullført utdanning skal kandidatane ha

grunnlag for profesjonsutøving basert på vitenskapleg kunnskap og erfaringskunnskap. Dei skal ha utvikla eit profesjonelt skjønn, sin relasjonskompetanse, sine sosiale og emosjonelle eigenskaper og evne til sjølvrefleksjon. Lærarutdanningsinstitusjonen og praksisfeltet må samarbeide om å legge til rette for at studentane skal tileigne seg slike kvalifikasjonar.

Lærarkretsens mange oppgåver

Lærarar i ulike deler av opplæringssystemet vil vere blant dei viktigaste personane i barn og unges liv. Gjennom omsorg, oppseding og opplæring skal dei bidra til at barn og unge utviklar seg og lærer til beste for seg sjølv og samfunnet dei er ein del av.

Lærarutdanningane skal ruste framtidige lærarar til å skape eit fellesskap der nye generasjonar trygt kan utfolde seg og bli bidragsytarar inn i eit felles demokratisk samfunn. Ein lærar skal vere i stand til å legge til rette for utvikling, læring og danning, å bistå barn og unge i å møte livets oppgåver og meistre utfordringar saman med andre, og hjelpe dei til å ta vare på seg sjølv, kvarandre og naturen.

Ein lærar skal kunne skape gode, motiverande omsorgs- og læringsmiljø og arbeide for inkluderande fellesskap som fremjar helse, trivsel og læring for alle. Barnehagen og skolen skal bidra til utvikling av identitet, skaparglede og engasjement. Barn, elevar og lærlingar skal få utvikle utforskartrøng, vitenskapleg og kritisk tenking, få innsikt i kulturelt mangfald og utvikle respekt for den enkelte sin eigenart og overtyding. Deltaking i praktisk arbeid og arbeid med estetiske uttryksformer er både viktige eigenverdiar og viktig for læring. Eit godt læringsmiljø skal vere tillitsskapande, trygt og bidra til kjensla av å høyre til og å delta i meiningsskapande aktivitetar. Barn og unge skal oppleve å bli brukt som ressurs i eigen læring og i utvikling av læringsfellesskapet. Ein lærar må kunne skape gode relasjonar til alle i barnegruppa/elevgruppa og legge til rette for estetisk skapande prosessar og fagleg lærdom. Lærarutdanningane skal kvalifisere studentane til å kunne foreta etisk grunngjevne vurderingar og legge til rette for det enkelte barn/den enkelte ungdoms utvikling og læring. Studentane må derfor gjennom utdanninga utvikle både fagleg- og relasjonell kompetanse slik at dei som yrkesaktive kan vere den som skaper læringsmiljø som realiserer desse ambisjonane.

Lærarprofesjonen er bygd på samarbeid.

Den gode læraren må kunne samtale og kommunisere godt i mange ulike samanhengar, på ulike måtar og gjennom ulike medium, for eksempel munnleg og skriftlig fagleg kommunikasjon, kommunikasjon med barn og unge, med føresette og med andre grupper. Ein lærar skal bidra til at barn og unge har innsikt i det som møter dei som deltakarar i samfunnet/arbeidslivet. Ulike møteplassar for samhandling og kunnskapsdeling for tilsette, studentar og yrkesfeltet på tvers av profesjongrensene vil vere viktig. Å delta og bidra i kollegial fagutvikling på eigen arbeidsplass, bidra til eit godt arbeidsmiljø og samarbeide med foreldre/føresette om barn og unges læring, utvikling og danning er sentralt. Ein lærar må kunne formidle innsikt, arbeidsmåtar og haldningar om kunnskapsfeltet barnehage- og skole til foreldre/føresette. Viktige arbeidsoppgåver vil også vere å samarbeide med ulike instansar utanfor barnehagen/skolen og å ha kjennskap til ulike hjelpeinstansar når det er bruk for det.

Arbeid i barnehage og skole vil krevje at læraren er i stand til å reflektere over og kontinuerlig utvikle eigen praksis. Derfor er det ein føresetnad med solid fagkunnskap, men også vilje og evne til læring og profesjonell utvikling i fellesskap. Morgondagens samfunn vil krevje andre kompetansar enn dagens, og utdanningane bør derfor ruste lærarane til å utvikle relevant kunnskap for dei kontekstar dei vil møte. Det er felles for alle lærarutdanningar at dei utdannar kandidatane som skal arbeide som lærarar over mange år, tilpasse seg nye samfunnsforhold, nye læreplanar, andre styringsdokument og ny forskning på relevante fagområde.

Dei ulike lærarutdanningane

Dei ulike lærarutdanningane er styrt av forskrifter om rammeplan for kvar enkelt utdanning der omfang, fagsamansetting, tal på praksisdagar og opptaksgrunnlag er fastsett. Alle lærarutdanningane skal foreta vurdering av om studentane er skikka for arbeid med barn og unge. Det er utvikla nasjonale retningslinjer for alle utdanningane. Dei nasjonale retningslinjene utfyller forskriftene og skal vere førande for institusjonane.

1.2 Fra forskrift via nasjonale retningslinjer til studieplaner for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13

Forskrift om rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13, vedtatt 4. juni 2020, gir de overordnede føringene for utdanningen og ligger til grunn for nasjonale retningslinjer for denne utdanningen. Retningslinjene utfyller forskriften og skal sikre en nasjonalt koordinert lærerutdanning som oppfyller kravene til kvalitet i utdanningen. Dette er faglige retningslinjer som skal være førende for institusjonenes studieplaner og emneplaner. Den enkelte institusjon skal utarbeide studieplan med bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Planen skal beskrive hvordan institusjonens utdanningsprogram legger til rette for progresjon i profesjonsretting, praksisstudium, oppbygging av studentenes FoU-kompetanse og utvikling av deres kommunikasjonsferdigheter. Studieplanen skal også beskrive hvordan internasjonalisering innarbeides, og hvordan arbeid med tverrfaglige emner ivaretas i oppbyggingen av programmet. Studieplanen skal vedtas i institusjonenes styrer. De ulike institusjonenes planer skal åpne opp for et spenn mellom retningslinjene og det lokale planverket med rom for nyskaping og institusjonell tilpasning.

1.3 Organisering av lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13

Organiseringen av utdanningen skal sikre helhetlige studieprogram gjennom ledelse og organisering som involverer alle relevante fagmiljøer. Utdanningen skal fremme integrering av teori og praksis, faglig progresjon, gjennomgående profesjonsretting og forskningsforankring.

Utdanningen skal sørge for lærere i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 som også har kompetanse i et annet skolefag. Masterfaget i utdanningen (fag I) skal være et av følgende fag: (a) dans, (b) design, kunst og håndverk, (c) drama og teater, (d) kroppsøving og idrettsfag, (e) mat og helse eller (f) musikk. Fag II og III i utdanningen skal være andre undervisningsfag med læreplan i grunnopplæringen. Spesialpedagogikk kan være fag III og utgjøre 30 stp. Institusjonene skal legge til rette for sammenheng mellom aktiviteter på lærerutdanningsinstitusjonen og i praksisopplæringen. Innenfor rammen av en avtale mellom lærerutdanning og skole skal studieplanen koordinere opplæringen på de to læringsarenaene.

For å nå målet om gjennomgående forskningsforankring, skal alle fag være forankret i et forskningsmiljø med relevans for utdanningen.

Lærerutdanningsinstitusjonen har ansvar for å vurdere om lærerstudenten er skikket for lærerprofesjonen. Dette skjer gjennom en helhetsvurdering av studenten som omfatter faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger og vil foregå gjennom hele studiet, jf. forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning.

1.4 Relevans og formål for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13

- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 er en integrert, profesjonsrettet, forsknings- og erfaringsbasert utdanning. Profesjonsfag og praksisopplæring over fem år gir mulighet for dybdekompetanse og breddekompetanse.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 vil gi lærerne økte muligheter til å samarbeide med kolleger for å utvikle og styrke de praktiske og estetiske fagene i skolen. Teori og praksiserfaringer fra profesjonsfag, praksis og masterfag kommer til uttrykk i MA-oppgaven. På samme måte kan fagene være integrert i de ulike emnene gjennom de fem studieårene.
- Det stilles krav om kompetanse til å undervise i de praktiske og estetiske fagene på ungdomstrinnet og i videregående skole. Styrket kompetanse gjennom lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 vil øke kvaliteten på undervisningen i hele skoleløpet.
- To-faglige lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 vil gi skoleeier større mulighet for å ansette lærere med master i praktiske og estetiske fag. Dette anses som nødvendig for å fylle intensjonene i læreplanverket.
- En femårig masterutdanning i de praktiske og estetiske fagene hvor studentene kan velge to-faglig utdanningsløp, gir større mulighet for arbeid i skolen etter endt utdanning.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 sikrer krav til HMS på verksteder og arenaer som har andre krav til HMS enn de som er gjeldene i de tradisjonelle klasserommene.

- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 har et særlig ansvar for kollegaveiledning inn mot det praktiske og estetiske område.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 gir kandidater som har kompetanse til å veilede elever inn mot yrkesutdanning i disse fagområdene.
- Lærere med lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal være kvalifisert for å anvende kunnskap i problemløsning og lede arbeidsprosesser inn mot tverrfaglig virksomhet.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 tar utgangspunkt i tradisjon og hverdagskunnskap og tar vare på både normativ kultur og ungdomskultur slik den kommer til uttrykk i samtiden.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal i større grad enn gjennom andre lærerutdanninger, sikre at det utdannes lærere med grundige kvalifikasjoner i de praktiske og estetiske fagene.
- For å dekke etterspørselen etter lærere i praktiske og estetiske fag i grunnopplæringen må høyskoler og universitet samarbeide om fagtilbud, spesialisering og arbeidsdeling slik at dans, design kunst og håndverk, drama og teater, kroppsøving og idrettsfag, mat og helse og/eller musikk, er godt dekket regionalt og nasjonalt.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 sikrer at folkehøgskolen, kulturskolen og frivillig kulturliv får kvalifiserte lærere.
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 har fokus på overgangene mellom trinnene i grunnutdanningen.

2. SENTRALE BEGREP

I dette kapittelet følger en kort forklaring på sentrale begrep brukt i retningslinjene og hvordan disse blir forstått på tvers av de praktiske og estetiske masterfagene. Begrepene er brukt i grunnutdanningens styringsdokumenter og regjeringens strategiplaner. Ulike historiske og nåtidige teoritradisjoner vil gi ulik vektning av begrepene. Det er derfor viktig at det gis noen felles forklaringsrammer på tvers av fagene. De ulike institusjonene som skal sette i gang lærerutdanning i praktiske og estetiske fag må i sine studieplaner arbeide videre med å utvikle begrepene ut fra det enkelte fags perspektiv.

De praktiske og estetiske fagene er tradisjonsrike og har historisk sett vokst fram og vært motivert ut fra begrunnelser om danning, kunst og kultur, samfunnsøkonomisk og praktisk nytte. En fellesnevner for faggruppen er at de har spesialrom både i skole og lærerutdanning, har en sterk utøvende del som forankrer seg i praksis og kan ha en estetisk dimensjon. Kombinasjonen av det å utøve, det å oppleve og det å sanse er felles for fagene, men de ulike dimensjonene vil materialisere seg i fagene på ulike måter alt etter faglig og sosial kontekst. Gode faglige-, sosiale- og estetiske læringsprosesser kan skape inkluderende og helsefremmende miljøer. Disse læreprosessene er sammensatte og gir ikke entydige svar, og de kan sies å representere et utvidet kunnskapssyn hvor relasjonelle, emosjonelle, kognitive, praktiske, skapende, sanselige og refleksive momenter aktiviseres samtidig.

Det praktiske

Utdanningen tar utgangspunkt i det praktiske. Den praktiske dimensjon med utgangspunkt i ulike bevegelser, håndverk, lek, idrett, egne sanser og følelser skal være bærende i utdanningen. Praktisk læringsarbeid og ferdigheter blir verdsatt i alle fag (LK20), men de praktiske fagene skal i kraft av sin egenart legge vekt på å være nettopp praktiske av karakter. Det vi samlet kan omtale som kroppslig, romlig, materiell kompetanse tilhører den praktisk-utøvende dimensjon og tar utgangspunkt i håndlag, materialforståelse, bruk av redskap, kroppslige bevegelsesmønstre, samhandling i rommet og tolkning av andre sin kroppslige utfoldelse. Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag skal ivareta og fremme den praktiske dimensjonen i de respektive masterfagene så vel som i profesjonsfaget. Også erfaringene som kommer fra det gjørende er sentralt i utdanningen. Det gjørende kan samtidig ikke skilles fra det reflekterende. Faglig innsikt i de praktiske og estetiske fagene er evnen til å reflektere over sine handlinger med eller uten verbale begrep. Slik blir kroppslig læring et felles anliggende for denne utdanningen.

Det estetiske

Opp gjennom historien har filosofien gitt flere forståelser og diskusjoner av det estetiske. At det handler om *aisthesis* – å erkjenne gjennom sansene – er sentralt. Andre forståelser er knyttet til begreper om skjønnhet, godhet og sannhet, og også smak og “interesseløst behag”. Videre handler det estetiske om erfaringer som berører, utfordrer og transformerer. Forholdet mellom den som opplever og det som oppleves, mellom form og innhold, og mellom kunst, natur og hverdagsliv er andre sentrale diskusjoner. I dag brukes begrepet estetisk opplevelse og erfaring på mange områder og om en rekke fenomener. Det kan strekke seg fra

eksistensielle erfaringene - til de mer hverdagslige. Det estetiske kan knyttes til emosjonell og sosial kompetanse og til å forstå seg selv, andre og verden. Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 bidrar til å utdanne lærere med spesielt god innsikt i og erfaring med estetiske læringsprosesser.

Kroppslig læring

Å lære med kroppen er sentralt i de praktiske og estetiske fagene. Ulike vitenskapelige tradisjoner med ulike perspektiver på kroppen vil påvirke hvordan vi forstår kroppslig læring. Kroppslig læring har et vidt spenn mellom å være instrumentell, teknisk og ferdighetsorientert til eksistensiell, erfarende og prosessorientert. Undervisning i praktiske og estetiske fag vil integrere flere kunnskapsperspektiver. I helhetlig kroppslig læring, der det affektive, sanselige, motoriske og kognitive er involvert, vil den subjektive meningen med bevegelsesaktiviteten være viktig. Det å kunne legge merke til og uttrykke i ord egne erfaringer på kroppslig læring er sentralt, i balanse med teoretisk objektiv kunnskap om kroppen. Kroppslig erfaringer kan også sees på som grunnlag for kognisjon og tenkning. I lærerutdanning i praktiske og estetiske fag har man en særskilt mulighet til å inkludere kroppslig læring der interaksjon med fysiske, sosiale og kulturelle omgivelser kan gi grunnlag for å utvikle forståelse. I praktiske og estetiske læringsprosesser kan det utøvende individet utvikle seg gjennom handling.

Dybdelæring

Utdanningsdirektoratet beskriver dybdelæring som det å gradvis utvikle kunnskap og varig forståelse av begreper, metoder og sammenhenger både i fag og mellom fagområder. Det innebærer at vi reflekterer over egen læring og bruker det vi har lært på ulike måter i kjente og ukjente situasjoner, alene eller sammen med andre

I lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 er det spesielt interessant å sette formuleringen estetiske læringsprosesser sammen med begrepet *dybdelæring*. Dette kommer av at de praktiske og estetiske fagene fremviser et stort potensial for å kombinere dimensjoner av det kognitive, kroppslige, sanselige, motoriske, emosjonelle og sosiale. Fagene vektlegger estetiske læringsprosesser for å danne hele mennesket. Begrepet dybdelæring inkluderer et helhetlig syn på læring. Sammenhengen mellom dybdelæring og praktiske og estetiske arbeidsmetoder og erfaringslæring påpekes også i regjeringens strategidokument *Skaperglede, engasjement og utforskertrang*. Dette strategidokumentet er et godt grunnlag for arbeid med tverrfaglige temaer.

Kreativitet

Kreativitet har gjerne vært knyttet til estetiske og praktiske læringsprosesser. I dagens læreplaner er kreativitet viktig for alle fag. Ulike tradisjoner og vektlegginger kommer til uttrykk når begrepet brukes i offentlige dokumenter, inkludert i læreplaner for grunnutdanningen. I dokumenter knyttet til fagfornyelsen knyttes kreativitet blant annet til skapende prosesser og innovasjon. Kreativitet som fenomen beskrives med begreper om divergent/konvergent tenkning. Kjennetegn på kreativitet er originalitet, iderikdom, fantasi, forestillingsevne og fleksibilitet og knyttes gjerne til kunstens og estetikkens domene og til lek. Det å arbeide kreativt og å være skapende er ofte sentralt i de estetiske fagenes

arbeidsprosesser, men ikke alltid, og det er heller ikke slik at det å være kreativ er synonymt med det å uttrykke seg gjennom estetisk form. Ei heller er det å arbeide kreativt avgrenset til de praktiske og estetiske fagene. Likevel har de praktiske og estetiske fagmiljøene spisskompetanse på kreative arbeidsprosesser, og det ligger et stort potensial for å utvikle studenter og elevers kreativitet i disse fagområdenes ulike formuttrykk, arbeidsformer og virkemidler.

Lek

I strategien *Skaperglede, engasjement og utforskertrang* har leken en sentral plass og det uttrykkes at det skal satses mer på lek i skolen. Lek knyttes til kreative og skapende evner og ferdigheter, videre til innovasjon og utvikling og beskrives som en berikelse for den enkelte og for samfunnet. Med dette fremheves lekens erkjennelsesmessige dimensjon og knyttes til estetiske læringsprosesser. I fag- og forskningslitteratur beskrives leken som barns egne estetiske og skapende uttrykk, leken settes i sammenheng med det kroppslige og det estetiske og leken betraktes som en vei til erkjennelse og læring. Lekforskningen har flere retninger, men særlig relevant for estetiske læringsprosesser er det grunnleggende i at mennesket har en medfødt evne og lyst til å leke. Kort sagt er leken en måte for mennesker å ta del i verden og være sammen på, og en vanlig menneskelig aktivitet som finner sted gjennom hele livet, men som skiller seg fra det alminnelige. Læringsresultater og kreative ideer blir ikke regnet som målet med leken, men blir betraktet som noe som kommer i tillegg. På denne måten blir leken ansett for å være frivillig. Det krever med andre ord varsomhet når lek tas i bruk som inngang til læring i praktiske og estetiske fag så vel som i andre fag.

3.0 FAG OG KUNNSKAPSOMRÅDE

3.1 Innledning

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 skal sikre at lærere utdannes til å undervise i hele grunnopplæringen, samt i kulturskole, folkehøgskole og frivillig kulturliv. Utdanningen skal kvalifisere for å utøve omfattende og sammensatte oppgaver i en profesjonsrolle som stadig er i endring.

Lærerens fremste oppgave er å legge til rette for og lede elevenes læring. Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal bidra til å gjøre lærerne i stand til å ruste barn og unge til å møte livets oppgaver, og til å utvikle seg ut fra egne forutsetninger og interesser.

Etter endt lærerutdanning skal kandidatene ha solid faglig kompetanse som gir trygghet i lærerrollen. Høy faglig kompetanse skal styrke lærerens forutsetninger for å kunne tilpasse undervisningen til elevene slik at den er praktisk, virkelighetsnær, variert og utfordrende. Læreren skal skape et læringsmiljø preget av mangfold, fellesskap og gjensidig forståelse.

Som utdannet lærer i praktiske og estetiske fag har man stor metodisk frihet til å planlegge egen undervisning. Samtidig fordrer lærerprofesjonen i de praktiske og estetiske fagene samarbeid og bidrag i et fellesskap som ser muligheter for endring og utvikling. Læreren må se sitt eget handlingsrom i sammenheng med skolens formål og mandat, og betydning for utdanningen i samfunnet.

Å gjennomføre undervisning krever at studentene må forholde seg til følgende kompetanseområder:

- Skolen i samfunnet
- Didaktisk kompetanse
- Faglig og tverrfaglig kompetanse
- Profesjonsetisk kompetanse
- Ledelse av læringsprosesser
- Samhandling og kommunikasjon
- Endrings- og utviklingskompetanse
- Digital kompetanse
- Kompetanse om styringsdokumenter

Alle kompetanseområdene blir formulert i læringsutbyttebeskrivelser, og vil på den måten inngå som premisser for innholdet i utdanningen.

3.2 Kjennetegn ved utdanningen

Kjennetegn ved lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 er at lærerutdanningen er to- eller trefaglig, profesjonsrettet og integrert, praksisnær og relevant,

forskningsbasert og utviklingsorientert. Utdanningen er krevende og har høy kvalitet. I det følgende gis en beskrivelse av kjennetegnene.

Institusjonene skal legge kjennetegnene til grunn for utarbeidelse av nye studieplaner og oppfølging og gjennomføring av utdanningen, samt i etterprøving av kvaliteten i studieprogrammene.

Profesjonsrettet og integrert

For å beskrive profesjonsrettet og integrert lærerutdanning tas det utgangspunkt i følgende punkter:

- Profesjonsrelevante læringsformer
- Dokumentert samarbeid mellom alle fagmiljø som bidrar inn i utdanningen
- Tverrfaglig læringsarena for studentene

Undervisning i Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal bygge på profesjonsrelevant opplæring. I alle fag skal det benyttes varierte læringsformer som stimulerer studentenes evne til å lære selv og til å tilrettelegge for læring. Dette gjelder gjennom bruk av seminarundervisning/undervisning i mindre grupper, trening i klasseromsledelse og formidling, og ved at studentene trenes opp til kritisk refleksjon over faglige spørsmål og egen praksis. Undervisningsformene skal også være praksisnære i den forstand at studentene skal få inspirasjon til, og trening i, å selv kunne drive variert og motiverende undervisning.

For å danne integrerte, helhetlige profesjonsutdanninger er det avgjørende at de fagmiljøer som bidrar inn i utdanningen er godt koordinerte og at studieplanene er et resultat av samarbeid mellom disse miljøene. Utdanningen skal ledes og organiseres på en måte som sikrer progresjon og sammenheng mellom de faglige elementene som inngår. Alle fagmiljø som deltar i lærerutdanningen – herunder fag, fagdidaktikk og pedagogikk samt praksisfeltet – har ansvar for å bygge opp studentenes profesjonsidentitet. Det skal gå fram av studieplanen at det er sammenhenger mellom teori og praksis, fag og profesjonsfag. Den enkelte utdanningsinstitusjon skal legge til rette for å dokumentere at slikt samarbeid og koordinering finner sted.

Institusjonene skal legge til rette for at studentene møter tverrfaglige profesjonsrelevante problemstillinger i studiet. Dette er en viktig del av det å bygge profesjonstilhørighet. Det er naturlig at tverrfaglige problemstillinger tas opp og at de ulike fagene i utdanningen belyser ulike sider. Fag II og eventuelt fag III styrker den tverrfaglige dimensjonen i utdanningen og kan gi nye perspektiver på masterfaget.

Praksisnær og relevant

For å beskrive en praksisnær og relevant lærerutdanning tas det utgangspunkt i følgende punkter:

- Profesjonsutdanning basert på skolens og samfunnets behov

- Vektlegging av barne- og ungdomskultur og ivaretagelse av et spenn mellom barnas egen lek og profesjonell utøvelse
- Mangfold og motivasjon for læring
- Formalisert samarbeid mellom praksisskole og utdanningsinstitusjon

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal være en profesjonsutdanning som er basert på skolens og samfunnets behov for praktisk og estetisk kompetanse. Dette forutsetter blant annet nærhet og erfaringsutveksling mellom utdanningsinstitusjon og skolesektor. Utdanningen skal være relevante for skolen og elevgruppene studentene skal møte etter endt utdanning. Spesielt profesjonsfaget skal bidra med kunnskap om skolen i et historisk og nåtidig perspektiv, og gi studentene et fundament for både å forstå og utvikle skolens rolle i samfunnet.

Kunnskap om barne- og ungdomskultur og evne til å motivere for læring skal være sentrale elementer i utdanningen. Det flerkulturelle, ulike kjønnsperspektiver, mangfold i skolen og samfunnet, samisk kultur og urfolks rettigheter er tema som er viktig for studentene å reflektere rundt for å kunne skape motiverende og inkluderende skole- og læringsmiljø.

Utdanningsinstitusjonene har ansvar for innhold, kvalitet og vurdering i praksis og for faglig progresjon mellom praksisperiodene. Institusjonen skal organisere praksisopplæringen på en måte som gir helhet og sammenheng i studentenes opplæring. Praksisopplæringen skal bidra til gjensidig utvikling av utdanningsinstitusjonens undervisning og av praksisstedet. Praksis gjennomføres i godkjente praksisskoler som inngår i et formalisert samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og skoleeier.

Krevende og har høy kvalitet

For å beskrive en lærerutdanning som er krevende og har høy kvalitet tas det utgangspunkt i følgende punkter:

- Nasjonalt samarbeid om utdanningstilbud
- Tydelige progresjonskrav
- Vurderingsformer som ivaretar helhetlig læringsutbytte
- Internasjonalt orientert

Forskrift om rammeplan og de nasjonale retningslinjene skal bidra til at institusjonene kan opprettholde og synliggjøre høy kvalitet og nasjonale standarder i utdanningen. Institusjonene må samarbeide om fagtilbud, spesialisering og arbeidsdeling, slik at tilbudet er godt dekket regionalt og nasjonalt. Samarbeid vil også bidra til å kvalitetssikre utdanningen på tvers av institusjonene.

Institusjonen skal sørge for at studieplanen og emneplaner synliggjør progresjonskravene i studiet.

Vurderingsformene for, om, av og som læring i utdanningen skal være læringsorienterte og varierte og bygge opp under en god og praktisk rettet profesjonsutøvelse. I tråd med gjeldende regler for skikkethetsvurdering har utdanningsinstitusjonen ansvar for å vurdere om

lærerstudentene er skikket for læreryrket. Løpende skikkethetsvurdering av alle studenter skal foregå gjennom hele studiet og inngå i en helhetsvurdering av studentens faglige, fagdidaktiske, pedagogiske og personlige forutsetninger for å kunne fungere som lærer (jf. forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-30-859>).

Det er et mål at internasjonalisering skal kunne styrke kvaliteten i norsk lærerutdanning og gjøre utdanningsinstitusjonene til attraktive samarbeidspartnere for utenlandske institusjoner. Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag skal inneholde internasjonale perspektiver. I tillegg skal utdanningsinstitusjonene legge til rette for student- og lærermobilitet, samt sikre at faglig kvalitet og læringsutbytte i utenlandsopphold blir godt ivaretatt.

Danning

Opplæringslovens formålsparagraf sier at skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. (§ 1.1.) I Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 legges samme forståelse av danning som i Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen:

Skolen har både et dannelsoppdrag og et utdanningsoppdrag. De henger sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. Prinsippene for arbeid med læring, utvikling og danning skal hjelpe skolene til å løse dette doble oppdraget.

Grunnoplæringen er en viktig del av en livslang dannelsprosess som har enkeltmenneskets frihet, selvstendighet, ansvarlighet og medmenneskelighet som mål. Opplæringen skal gi elevene et godt grunnlag for å forstå seg selv, andre og verden, og for å gjøre gode valg i livet. Opplæringen skal gi et godt utgangspunkt for deltakelse på alle områder innenfor utdanning, arbeids- og samfunnsliv. Samtidig lever barn og unge her og nå, og skolen må anerkjenne barndommens og ungdomstidens egenverdi.

Opplæringen skal danne hele mennesket og gi hver og en mulighet til å utvikle sine evner. Danning skjer når elevene får kunnskap om og innsikt i natur og miljø, språk og historie, samfunn og arbeidsliv, kunst og kultur, og religion og livssyn. Danning skjer også gjennom opplevelser og praktiske utfordringer i undervisningen og skolehverdagen. Et bredt spekter av aktiviteter, fra strukturert og målrettet arbeid til spontan lek, gir elevene en erfaringsrikdom. Elevene dannes i møte med andre og gjennom fysisk og estetisk utfoldelse som fremmer bevegelsesglede og mestring. Danning skjer når de arbeider på egen hånd, og når de samarbeider med andre. De dannes når de bryner seg på teoretiske utfordringer ved hjelp av formler og fagstoff, og når de tar i bruk redskaper for å mestre en praktisk oppgave. Danning skjer når elevene lærer hvordan de kommer fram til riktig svar, men også når de forstår at det ikke alltid finnes enkle fasitsvar.

4. PROFESJONSFAG

Overordna mål og egenart

Profesjonsfaget skal ha et særlig ansvar for å ivareta sammenhengen og integrere det praktiske og estetiske fagområdet (masterfaget, fag I), fag II eventuelt fag III, pedagogikk, fagdidaktikk og praksis. Profesjonsfaget skal bidra til kunnskap om elevmangfoldet og bidra til at studentene utvikler kompetanse om barn og ungdoms utvikling og læring, og om egenverdien som ligger i barne- og ungdomskulturer. Studentene skal møte ulike kulturuttrykk og vektlegge dannelsesprosesser gjennom fysisk og estetisk utfoldelse.

I profesjonsfaget skal studenten i praktiske og estetiske fag lære seg å anvende og formidle sine kunnskaper og ferdigheter både pedagogisk og fagdidaktisk. Studenten må kunne arbeide med opplevels- og uttrykksmidler i praktisk, estetisk og pedagogisk sammenheng. Sentralt gjennom hele studiet står sammenhengen mellom utøvende, skapende, teoretisk og praktisk-pedagogisk virksomhet. Læringsmiljøet skal stimulere til opplevelse, utfoldelse og refleksjon over samtid, kvalitet, demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring, og bærekraftig utvikling (alt etter hvilke oppgaver de enkelte masterfag har fått når det gjelder tverrfaglige tema). Lærerens spisskompetanse innenfor det praktiske og estetiske området kombinert med avansert profesjonsfaglig kompetanse skal sette kandidaten i stand til å lede estetiske læringsprosesser i tverrfaglige samarbeid. Gjennom studiet skal studentene opparbeider seg kulturelle og sosiale ferdigheter som setter dem i stand til å etablere og utvikle gode læringsmiljøer.

Oppbygging og organisering

Vitenskapsteori og metode skal introduseres tidlig i studiet. Det skal være progresjon i temaet gjennom utdanningen og temaet skal være knyttet til både profesjonsfaget og undervisningsfagene. I syklus 1 skal det skrives en profesjonsrettet FoU-oppgave som kombinerer fag I og profesjonsfag. Oppgaven kan også innbefatte fag II eller fag III. Oppgaven må være bestått før studenten kan begynne på masteroppgaven. FoU-oppgaven skal være på minimum 10 studiepoeng og tematisere problemstillinger knyttet til de praktiske og estetiske fagenes egenart, kunnskapsgrunnlag, historikk, praktiske og estetiske prosesser, og/eller verdigrunnlag. Masteroppgaven tar utgangspunkt i masterfaget (fag I) og skal være et profesjonsrettet og praksisorientert forskningsarbeid.

Profesjonsfaget

Profesjonsfaget skal danne den lærerfaglige plattformen i utdanningen, være praktisk rettet, være et verdi- og dannelsesfag og gi kandidaten identitet som lærer i skolen. Profesjonsfaget skal bidra til kunnskap om mangfoldet i elevenes bakgrunn og faglige forutsetninger. Faget skal bidra til at studentene utvikler kompetanse om barn og ungdoms utvikling og læring og om barne- og ungdomskultur.

Læringsutbytte for profesjonsfaget

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående kunnskap om læring og utfordringer blant mangfoldet av elever og hvilke muligheter praktiske og estetiske tilnærmingsmåter kan bidra med
- har inngående kunnskap om praktiske og estetiske læringsprosesser betydning for utdanning, dannelse og identitetsutvikling
- kan analysere faglige problemstillinger med utgangspunkt i aktuelle skolefags historiske utvikling.
- kan analysere pedagogikkens og estetikkenes røtter og vitenskapelige basis samt fagdidaktisk og pedagogisk teori
- Har inngående kunnskap om fellesskapets betydning for et inkluderende skole- og læringsmiljø
- kan anvende kunnskap om gjeldende lov- og planverk for grunnsopplæringen, og om overgangen fra barnehage til barnetrinn, fra barnetrinn til ungdomstrinn og fra ungdomstrinn til videregående opplæring
- kan analysere faglige praktiske og estetiske problemstillinger med utgangspunkt i skolen som organisasjon, rammebetingelser, styringsstruktur, klasseledelse og samarbeid med kolleger, elever, foresatte og eksterne instanser
- har inngående kunnskap om barn i vanskelige livssituasjoner, herunder kunnskap om mobbing, krenkelser, vold og seksuelle overgrep mot barn
- har inngående kunnskap om forskning, forskningsmetoder og forskningsetikk som er relevante for skolen og spesielt de praktiske og estetiske fagene

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan bidra til elevers kreative prosesser, estetisk opplevelse, erfaring og kritisk refleksjon
- kan bruke lokalt arbeids-, kultur- og samfunnsliv i elevenes læring
- kan analysere læreplaner og begrunne valg av mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer med utgangspunkt i pedagogisk og fagdidaktisk teori og praksis i grunnskolen, videregående opplæring og eventuelle andre praksisarenaer
- kan gjennom klasseledelse legge til rette for læring og utvikling med utgangspunkt i kunnskap om elevrelasjoner, kommunikasjon og samhandling
- kan bruke relevante metoder i praktiske og estetiske fag for at elevene skal utvikle grunnleggende ferdigheter
- kan anvende og vise profesjonsfaglig digital kompetanse i planlegging, organisering, gjennomføring og vurdering av undervisning
- kan anvende vurderingsarbeid for å legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst, vurdere elevenes måloppnåelse med og uten karakter, og begrunne vurderingene
- kan gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- og utviklingsprosjekt under veiledning og i tråd med gjeldende forskningsetiske normer med utgangspunkt i de praktiske og estetiske fagene, profesjonsfaget og fag II eller fag III
- kan identifisere mulige tegn på mobbing, vold og seksuelle overgrep og samarbeide med relevante faginstanser og kunne iverksette nødvendige tiltak

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan kritisk analysere relevant forskning og drøfte betydningen den har for skolen og egen profesjonsutøvelse
- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter og ut fra et faglig grunnlag være i dialog med elevene og deres foresatte om faglig, kulturell, personlig og sosial læring og utvikling
- kan kommunisere og analysere profesjonsetiske dilemmaer innenfor det praktiske og estetiske fagområdet med kolleger, offentlige instanser og andre samarbeidspartnere
- kan formidle lærerrollen innenfor det praktiske og estetiske fagområdets utvikling, utfordringer og muligheter i en kompleks samtid og i møtet med en uviss fremtid
- kan bidra i profesjonsfaglige fellesskap og i tverrfaglige sammenhenger med spesialkompetanse i didaktikk for de praktiske og estetiske fagene
- kan bidra til nytenkning og innovasjonsprosesser for demokratisk deltakelse, respekt for alle folk, natur og miljø og legge til rette for folkehelse og livsmestring

5. PRAKSIS

Overordna mål og egenart

Praksis gjennomføres både på grunnskolens barnetrinn og ungdomstrinn og i videregående opplæring. Praksis i kulturskole og folkehøgskolen kan erstatte deler av praksis i grunnopplæringen. Praksisen skal være veiledet og vurdert. Deler av praksis kan være i eller utenom grunnopplæringen, for eksempel annen opplæring og formidling knyttet til faglig og kulturelt arbeid med barn, unge og voksne.

Praksis skal være en arena for systematisk læring og øvelse ved at praksislærer i samarbeid med lærerutdanningsinstitusjonen tilrettelegger for læring og øvingssituasjoner for studentene. Praksis har en integrerende funksjon i lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. Dette forutsetter samarbeid mellom praksislærere, studenter og faglærere. Profesjonsfaget har et særlig ansvar for å integrere teori og praksis.

Oppbygging og organisering

Praksis skal være en integrert del av fagene i utdanningen og bidra til at studentene utvikler evnen til å reflektere over og utvikle egen profesjonsutøvelse. Det skal være progresjon i praksisstudiet, fra observasjon og analyse ved starten av utdanningen til det å kunne videreutvikle erfarings- og forskningsbaserte undervisningspraksiser i den siste delen av utdanningen. Praksis gjennomføres både som gruppepraksis og individuell praksis. Tilstedeværelsen for studentene under praksis følger skolens og lærernes hverdag. Det skal være en nær kobling mellom innhold og arbeidsmåter i profesjonsfag, de praktiske og estetiske fagene, fag II/III og praksis.

Lærerutdanning og praksisskole må etablere et samarbeid om praksis. Samarbeidet må omfatte utveksling av kunnskap og lærekrefter på en måte som sikrer at aktivitets- og utviklingsoppgaver i praksisfeltet trekkes inn i praksisforberedelsene i lærerutdanningsfagene. Praksisskolens rektor har ansvaret for praksisopplæringen ved skolen og skal sørge for gode rammer for denne. Det er viktig at det regelmessig blir satt av tid til observasjon og samarbeidssamtaler i praksisskolen mellom student, praksisveileder(e) og faglærere.

Det skal være praksis i fag 1, fag 2 og fag 3. Institusjonene fordeler praksis innenfor de rammer forskriften forespeiler.

Praksis

Gjennom utdanningen skal det tilrettelegges for progresjon i forhold til forventet læringsutbytte. Gjennom veiledning, praktisk yrkesutøvelse, kollegialt samarbeid og videreutdanning vil lærerkompetansen utvikles videre innenfor de hovedtemaer som studentene møter gjennom praksisopplæringen i grunnutdanningen.

Studentene skal i starten planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning under veiledning av praksislærere og faglærere i lærerutdanningen, og i samarbeid med medstudenter. Etter

hvert tar studentene mer selvstendig ansvar gjennom å være aktiv i egen læring, skape nye måter å arbeide med faget på i skolen og bidra til pedagogisk innovasjon som setter dem i stand til å bidra til didaktisk utvikling.

Dette prinsippet gjelder alle typer aktiviteter eller oppgaver som studentene skal praktisere og øve seg på i praksis. Det legges opp til en gradvis innføring i ulike sider ved læreryrket, progresjon i opplæringen og sammenheng med undervisningen i profesjonsfag og de praktiske og estetiske fagene, slik at studentene i praksis møter alle temaene gjennom hele utdanningsløpet. Det didaktiske møtet skal være et gjennomgående tema i alle studieår og gjelder for fag 1 (masterfaget) så vel som fag II og eventuelt fag III.

Læringsutbytte for Praksis

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart

KUNNSKAP

Kandidaten

- har avansert kunnskap om læring, læreprosesser, arbeidsmåter, læremidler og vurderingsformer som særpreger de praktiske og estetiske fagene
- har inngående kunnskap om samspillet mellom elever og mellom elev og lærer, om skoleledelse, klasseledelse, teamarbeid og skole-hjemsamarbeid
- har inngående kunnskap om lærerens rolle, rettigheter og plikter og om lærerarbeidet på organisasjonsnivå, herunder kontaktlærers arbeid og ansvar
- har avansert kunnskap om forsknings- og utviklingsarbeid i skolen
- har inngående kunnskap om skolen som organisasjon og samfunnsinstitusjon og lokale og nasjonale kvalitetssystem
- kan analysere hvordan ulike nasjonale, regionale og lokale kvalitetssystem og satsingsområder kan ha betydning for å styrke elevenes læring
- har inngående kunnskap om lærerens rolle som kulturformidler

FERDIGHET

Kandidaten

- kan alene og sammen med andre, planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere opplæring i det praktiske og estetiske faget, i tverrfaglig arbeid og utvikling av læringsmiljøet
- kan bruke forskningsbasert kunnskap om elevenes utvikling og bakgrunn som utgangspunkt for læring og tilpasset opplæring
- kan bruke et bredt utvalg arbeidsmåter og læremidler i undervisningen og på ulike læringsarenaer
- kan bruke ulike vurderingsmåter for å fremme læring, elevmedvirkning og lærelyst
- kan utvikle mål for opplæringen og vurdere elevenes måloppnåelse med og uten karakterer

- kan være tydelig leder og lede læringsarbeid for ulike elever, samt kunne veilede i kollegafellesskap
- kan identifisere atferd som er utfordrende for elevenes læring og drøfte måter dette kan håndteres på
- kan planlegge, gjennomføre og vurdere FOU-arbeid knyttet til praksis

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan drøfte undervisning, læring og fag i lys av aktuelle læreplaner og profesjonsetiske perspektiver
- kan reflektere over egen og andres praksis i lys av teori og forskning
- kan motta og bruke tilbakemeldinger på egen praksis på en konstruktiv måte og kunne veilede kollegaer
- kan planlegge og delta på møter med foresatte og utviklingssamtaler med elever
- har innsikt i grunnleggende ferdigheters betydning for læring av fag og elevenes forståelse av fagkunnskap
- kan vurdere og kritisk reflektere over egen lærerkompetanse og eget læringsbehov, og kan bidra til nytenkning om profesjonsutøvelse
- kan vurdere og kommunisere de praktiske og estetiske fagenes rolle i skolen og samfunnet
- kan ivareta kravene til helse, miljø og sikkerhet innenfor eget fagområde og i lærerprofesjonen for øvrig
- kan samhandle med kolleger, skoleledelse, foresatte og andre offentlige instanser og aktører i og utenfor skolen

6. MASTERFAGET (fag I)

Overordna mål og egenart

Masterfaget skal ha et særlig fokus på de praktiske og estetiske fagenes rolle, mulighet og betydning i skolen og i barne- og ungdomskulturen. Masterfaget skal bidra til at studentene får en kompetanse som fremmer helhet, sammenheng og fagdidaktisk progresjon i hele grunnopplæringen (trinn 1–13). Studiet har som mål at kandidatene har endringskompetanse til å utvikle de praktiske og estetiske fagene i grunnopplæringen, folkehøgskolen og kulturskolen.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag kvalifiserer for undervisning på trinn 1-13. Ifølge forskriften kan "fagvalg og innretning av studiet ha betydning for hvilket trinn kandidaten kan ansettes på". Studenter har forskjellige interesser og kompetanser før de starter på et studium. Ved å innrette studiet med fordypninger i for eksempel FOU-oppgave, masteroppgave og valg av fag II eller fag III, vil kandidaten selv rette seg inn mot de ulike trinnene i grunnutdanningen. Lokale institusjonelle valg av masteremner kan også være avgjørende for å styrke kandidatens kompetanse og på den måten gjøre kandidaten egnet for et trinn kontra et annet. Vitenskapsteori og metode skal introduseres tidlig i masterfaget og knyttes til de praktiske og estetiske fagenes egenart.

Oppbygging og organisering

Masterfaget har i samarbeid med profesjonsfaget et særlig ansvar for å ivareta den integrerte lærerutdanningen i de praktiske og estetiske fagene og til å følge opp studentenes forskningsbaserte praksisstudium.

Ifølge forskrift til Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 skal masterfaget (fag I) utgjøre 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene. Institusjonene som tilbyr utdanningen, kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang på 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Innenfor denne rammen kan masteroppgaven ha et omfang bestemt av den enkelte utdanningsinstitusjon til å være 30-60 studiepoeng. Masteroppgaven skal ifølge forskriften; "ta utgangspunkt i masterfaget (fag I) og skal være et profesjonsrettet og praksisorientert forskningsarbeid. Den skal ha innslag av praktisk skapende og/eller utøvende virksomhet". Dette åpner opp for kunstnerisk og erfaringsbasert utviklingsarbeid kombinert med utprøving og forskning i praksisarenaen.

Masterfaget

Masterfaget gir inngående og avansert kunnskap om og ferdigheter i fagets arbeidsmåter, innhold, rolle og funksjon i grunnopplæringen, kulturskolen og folkehøgskolen. Faget vektlegger det å analysere og forholde seg kritisk til nyere nasjonal- og internasjonal forskning og anvende denne kunnskapen i profesjonsutøvelsen. Masterfaget skal bidra til innsikt i sentrale undervisnings- og vurderingsformer, og hvordan disse kan fremme studentenes og elevenes læring. På et profesjonsetisk grunnlag skal studentenes studier

ruste for kontinuerlig profesjonell utvikling og på denne måten kunne skape nye måter å arbeide med faget i skolen.

Institusjonene kan selv bestemme om de vil ha opptaksprøve for inntak. Utdanningen kvalifiserer til videre ph.d.-studier.

Læringsutbytter blir knyttet til hvert enkelt fag (Kap. 6.1-6.6).

6.1 Dans

Overordnet mål og egenart.

Dans er en av de eldste estetiske uttrykkene og har vært en integrert del av menneskenes kultur gjennom historien. I dagens samfunn har dans mange former og funksjoner og kan være et kunstuttrykk, en sosial samværsform, terapi, improvisasjon, erfaring, en treningsform og idrettslig aktivitet. Ulike dansestiler og sjanger innenfor forskjellige kulturer og dansetradisjoner påvirker hvilken form for dans som blir undervist. Å erverve seg kunnskap og erfaring fra dans kan fremme forståelse for egen og andres kultur og medvirke til selvforståelse, identitet, respekt og toleranse mellom personer med ulike bakgrunn. Dans fremmer estetiske og eksistensielle bevegelsesprosesser som kan berøre, utfordre og transformere studentens erfaringer. Dans og bevegelseskreativitet kan tilrettelegges for å kunne komme i kontakt med egen kropp, vekke en affektiv dimensjon og dermed gi dybde til studentens estetiske opplevelser og uttrykk. Dette for å utvikle selvforståelse gjennom deltagelse og tilstedeværelse i bevegelsessituasjoner og scenisk dansearbeid. Hovedfokuset vil ligge på utvikling av dansedidaktisk forståelse, danseundervisning og scenisk arbeid. Samtidig vil studiet kreve en dyptgående egenprosess der studenten helhetlig bearbeider sin «kroppslige historie». Noen av utdanningens emner vil dermed ha mer fokus på lærerens utvikling enn undervisnings verktøy for elevene i grunnopplæringen. Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag, dans, skal kvalifisere studentene til å undervise dans på trinn 1-13 i grunnopplæringen, folkehøyskoler, kulturskoler og det frivillige kulturlivet.

Studiet er praksisbasert og profesjonsrettet. Læreren i dans må vise solide dansefaglige ferdigheter og ha stor evne til formidling både danserisk, pedagogisk og fagdidaktisk. Læreren i dans må kunne arbeide med dans som opplevelses- og uttrykksmiddel i kunstnerisk og pedagogisk sammenheng. Lærerens spisskompetanse innenfor det dansefaglige kombinert med avansert profesjonsfaglig kompetanse skal sette kandidaten i stand til å lede estetiske læringsprosesser i dansefaget og i tverrfaglige samarbeid. I grunnopplæringen kan også beslektede valgfag være relevante undervisningsfag.

Oppbygging og organisering

Dans (fag I) utgjør 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene. Institusjonene som tilbyr utdanningen, -kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang mellom 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Masteroppgaven skal være 30-60 studiepoeng.

Dans

Kjernen i faget dans er å fremme danseglede, kreativitet og selvutvikling gjennom innføring i ulike dansesjanger-tradisjoner og tilretteleggelse av opplevelsesbasert danseundervisning. Sentralt er dybdelæring i form av undersøkende kroppslige prosesser for å utvikle helhetlig kroppslig læring. Studiet gir innføring i erfaringsanatomi der studenten gjennom årvåken tilstedeværelse og sansning av kroppen kan undersøke sine bevegelsesmønstre som inngang til kreativitet og egne uttrykk. Det legges vekt på å lære å improvisere individuelt og med en eller flere partnere, der bevegelsenes muligheter undersøkes gjennom grunnleggende prinsipper som berøring, samspill, vektoverføring og interesse for hverandres bevegelser og energi. Dans er et studie som vil være bærer av ulike dansetradisjoner, og vil fremme en

balanse mellom tradisjonell danseferdighetstrening og utforskende bevegelsesprosesser. Samtidig har det en faglig forankring i de siste 50 årene med nybrottsarbeid innenfor dans og bevegelseskreativitet, med nye former for bevegelsespraksiser. Fagdidaktikk i dans vil derfor gjenspeile ulike pedagogiske og didaktiske tilnærminger til dans og bevegelseskreativitet. Studiet vil inneha sentrale grunnleggende danseformer innenfor de sceniske danseformene samtidsdans og jazzdans, samt folkedans, samværdans og etnisk dans. Sentralt er utøvende kunstneriske prosjekter og hvordan helhetlig utvikle dansekunstneren i eleven. Klassisk ballett og andre dansesjangere kan inkluderes for studiesteder med særskilte dansefaglige fordypninger. Dette gjøres med mål om å utvikle et høyt danseteknisk nivå for å mestre innstudering av komplekse og avanserte koreografiske verk. Ved dansefaglig fordypning kan man velge dans som Fag II, ved siden av dans Fag I.

Utdanningen må gjøre studentene kompetente til å undervise i dans (ulike sjangere), kontaktimprovisasjon, folkedans, sanglek, scenisk arbeid, tverrfaglige prosjekter og andre bevegelsesaktiviteter, slik at man sikrer at de kan ivareta og fremme kjerneelementer i faget dans på trinn 1 – 13.

Læringsutbytte for Dans

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående fagdidaktisk og pedagogisk kunnskap om trinn 1 – 13
- har bred forståelse for skolens verdigrunnlag og opplæringsløpet, med særlig vekt på den estetiske dimensjonen
- har inngående kunnskap om danse- og bevegelseskreativitet, kroppen i bevegelse, helhetlig kroppslig læring og analyse av bevegelsesmønstre og er i stand til å anvende denne kunnskapen i opplæring i dans og annen bevegelseskreativitet
- har bred kunnskap om barne- og ungdomskultur og barns og ungdoms utvikling, læring og motivasjon i ulike sosiale og kulturelle dansekontekster
- har kunnskap om læringsstrategier og arbeidsmetoder generelt og særlig innrettet mot dans
- har kunnskap om ulike vitenskapelige perspektiver på kroppen og hvilke konsekvenser de ulike perspektivene får for kroppslig læring, dansedidaktikk og scenisk arbeid
- har kunnskap om dansehistorie
- har inngående kunnskap om gjeldende lov- og planverk for danseopplæringen

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og reflektere over danseundervisning for ulike elevgrupper, ut fra erfarings – og forskningsbasert kunnskap

- kan planlegge, gjennomføre og reflektere over helhetlig prosessorientert danse- og bevegelsesundervisning for ulike elevgrupper
- kan bruke varierte arbeidsmetoder, differensiere og tilpasse opplæringen, og skape motiverende og inkluderende læringsmiljø
- kan analysere og legge til rette for opplæring i tverrfaglige tema som folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling
- kan beskrive kjennetegn på dansekompetanse, vurdere og dokumentere elevers læring, gi læringsfremmende tilbakemeldinger og bidra til at elevene kan reflektere over egen læring og egen faglige utvikling
- kan reflektere over og problematisere ulike perspektiver på kroppslig læring
- har erfaring av å sanse egen kropp og andres kropp, og kan anvende denne kompetansen til å praktisere relasjonell kroppslig empati i en danssedidaktisk kontekst

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kjenner til relevant forsknings- og utviklingsarbeid og kan innhente, dokumentere og formidle faglig kunnskap innenfor det estetiske og dansepedagogiske feltet
- innehar en profesjonell lærerrolle og kan kritisk reflektere over faglige, profesjonsetiske og fag- og utdanningspolitiske spørsmål
- kan bidra til kontinuerlig utvikling av egen yrkesutøvelse og skolens profesjonsfaglige miljø
- kan bygge relasjoner til elever og foresatte, bruke lokalsamfunnet som læringsarena og samarbeid
- kan involvere elever i lærings- og vurderingspraksiser og kan tilrettelegge opplæring der elevene utvikler autonomi og medvirkning

6.2 Design, kunst og håndverk

Overordna mål og egenart

Design, kunst og håndverk står sentralt i vår kultur og har derfor en plass i allmenndannelsen og som grunnlag for yrkesutøvelse. Gjennom skapende arbeid i ulike materialer og til ulike formål har kulturer tatt form og gitt muligheter for et bedre liv; fra utvikling av klær og redskaper for å overleve i tidligere tider, til teknologisk innovasjon i dag. Evnen til å skape, designe og uttrykke seg står sentralt i utviklingen av et bærekraftig, demokratisk og mangfoldig samfunn for en ny og ukjent framtid. En del av fagets allmenndannelse er å drøfte etiske problemstillinger med utspring i faget og blant annet kunne reflektere kritisk over miljøspørsmål, forbruk og produksjon.

Utdanningen skal kvalifisere studentene til å bli profesjonelle lærere innen design, kunst og håndverk. Fremtidens lærere skal kunne møte et sammensatt samfunn, i endring.

Utdanningen vektlegger helhet og sammenheng mellom fag, fagdidaktikk, profesjonsfag og praksisopplæring. Utdanningen kvalifiserer for forskningsbasert yrkesutøvelse og legger til rette for profesjonsutvikling. Faglig og fagdidaktisk refleksjonsevne utvikles i møtet mellom eget og andres skapende arbeid, utdanningens praksisopplæring, teoretiske- og praktiske kunnskaper og referanser.

I vekselvirkning mellom fagutøvelse, fagteori, fagtradisjon og verkstedsarbeid utvikles en bevisst holdning til fagets innhold, relevans og verdi, for skole og samfunn i et fremtidsperspektiv. Utdanningen skal tilby både faglig bredde og fordypning fordi læreren i design, kunst og håndverk har en sentral rolle i grunnopplæringen. Utdanningen kvalifiserer videre til arbeid i kulturskolen, folkehøgskolen og det frivillige kulturliv. I grunnopplæringen kan også beslektede valgfag være relevante undervisningsfag.

Oppbygging og organisering

Design, kunst og håndverk (fag I) utgjør 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene. Institusjonene som tilbyr utdanningen, kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang mellom 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Masteroppgaven skal være 30-60 studiepoeng.

Design, kunst og håndverk

Design, kunst og håndverk er et allmenndannende fag, der praktisk skapende arbeid og kritisk refleksjon står helt sentralt. Utdanningen har basis i utøvende virksomhet og formidling knyttet til visuell og materiell kultur og håndlag. Fagområdet er sammensatt og spenner fra tradisjonelt håndverk til visuell kommunikasjon, kunst og nyskapende arbeid. Erfaring med prosesser fra design, kunst og håndverk gir innsikt i, og kan bidra til utvikling av innovasjon og entreprenørskap. Faginnholdet knyttes til kunst, design og arkitektur fra samtid og historie og herunder forståelse av samenes kunst og kulturuttrykk. Utdanningen skal stimulere til engasjement og interesse for aktuell debatt om kultur, estetikk og undervisning, både lokalt og nasjonalt. Dette sees i sammenheng med studiets vekt på studentenes eget skapende arbeid i to- og tredimensjonal form og fagets skolehistoriske bakgrunn. Forskningsbasen i faget er sammensatt. Både innovasjon- og teknologiprosesser, materialteknisk-, historisk- og pedagogisk forskning må sees i sammenheng med fagdidaktisk forskning.

Kunnskap om estetiske læringsprosesser og tverrfaglig arbeid ligger til grunn for profesjonsutøvelsen. Studentenes didaktiske handlingskompetanse utvikles gjennom øvelse og erfaring med egne skapende prosesser i verkstedet, egnede produksjonslokaler og ved ulike arenaer. Læringsmiljøet i utdanningen skal bidra til opplevelse, utfoldelse og kritisk refleksjon over identitet, mangfold, uttrykksbehov, samtid, aktualitet, kvalitet, medborgerskap og bærekraftig utvikling.

Læringsutbytte for Design, kunst og håndverk

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har faglig dybde og inngående kunnskap om form, farge og komposisjon samt ulike materialer, redskaper og teknikker
- kan analysere og kritisk reflektere over faglige problemstillinger med utgangspunkt i design, kunst og håndverk sin historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt
- har inngående kunnskap om fagene som skole-, kultur-, og forskningsfag i Norden
- kan anvende kunnskap om og se sammenhengen mellom håndverk, design, teknologi, kunst og arkitektur for å lede kreative prosesser og utvikle nytt faginnhold i skolen
- har inngående kunnskap om klasseledelse, lærings- og klassemiljø i verksteder og på andre arenaer for praktisk arbeid
- har solid fagdidaktisk kunnskap og forståelse for kreativitet og innovasjon som grunnlag for elevers læring om forbruk, gjenbruk og bærekraft knyttet til fagområdet
- kan anvende forskningsbasert kunnskap om læring, utvikling, lek som metode, estetiske læringsprosesser, mangfold og danning knyttet til praktiske og estetiske fagområder
- kan begrunne faglige og fagdidaktiske valg i fagområdet design, kunst og håndverk med praksisskolen som utprøvingsarena

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan lede barn og ungdom i deres eget praktisk skapende arbeid i både to- og tredimensjonale uttrykk, utfra en reflektert holdning til og avansert kunnskap om både faget og lærerrollen
- Kan utvikle ideer, planlegge, gjennomføre, dokumentere og vurdere materialer og produksjonsprosesser, vise praktisk håndlag i arbeidet med materialer og teknikker og anvende forskning fra de praktisk estetiske fagområdene på en selvstendig måte
- kan tilpasse opplæringen i design, kunst og håndverk til elevers ulike evner, interesser og sosiokulturelle bakgrunn, flerkulturelle og flerspråklige kontekster

- kan anvende innovative og kreative prosesser i problemløsning, produktutvikling og kunstnerisk skapende arbeid på en selvstendig måte
- kan formidle design, kunst og håndverk på varierte måter, herunder også digitalt, og se sammenheng mellom ulike kulturuttrykk, barns skapende virksomhet og eget arbeid
- kan anvende og kritisk vurdere formale og visuelle virkemidler for å skape uttrykk, visuelle ytringer og funksjonell form
- kan anvende og kritisk vurdere nye digitale medier som arbeidsform, prosessedokumentasjon og innhold i praktisk skapende arbeid med problemløsning og faglig formidling
- kan tilrettelegge for estetiske læreprosesser og kritisk refleksjon gjennom utstillinger og ulike typer presentasjoner
- kan analysere og bruke gjeldende læreplaner for grunnutdanningen til å formulere oppgaver som ivaretar læringsretta vurderingspraksis
- har innsikt i og kan iverksette relevante HMS- tiltak knyttet til arbeid i verksteder, fagområder og med materialer
- kan analysere eksisterende teorier og metoder og gjennomføre et avgrenset profesjonsrelevant og aksjonsrettet forskningsarbeid i tråd med gjeldende forskningsetiske normer

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan anvende sin profesjonskompetanse til å stimulere til demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring, og til bærekraftig utvikling
- kan etablere et godt læringsmiljø og skape gode relasjoner i verksted og klasserom
- kan kommunisere om og bidra til forståelse for samisk håndverk, kunst og kulturuttrykk
- kan bruke mangfoldet i elevgruppa som ressurs i arbeidet med design, kunst og håndverk, og utnytte dette som utgangspunkt for oppgaver og faglig samtale
- kan ut fra fagets muligheter bidra til å fremme gjenbruk og bærekraftig utvikling i et samfunnsetisk perspektiv
- kan veilede, kommunisere og samarbeide med kollegaer for å styrke de praktiske og estetiske dimensjoner i alle fag, tverrfaglig samarbeid og i skolen som helhet
- kan kommunisere om faglige problemstillinger, analyser og konklusjoner innen fagområdet og bidra til kontinuerlig utvikling av egen yrkesutøvelse og skolens profesjonsfaglige miljø
- kan identifisere forskningsetiske problemstillinger, ta stilling til og nyttiggjøre seg fagdidaktiske forskningsresultater relatert til design, kunst og håndverk
- kan anvende sine kunnskaper og ferdigheter for å identifisere etiske aspekter som knytter seg til formidling og produksjon av kunstneriske uttrykk

- kan involvere elever i lærings- og vurderingspraksiser og kan tilrettelegge opplæring hvor elevene utvikler autonomi og medvirkning

6.3 Drama og teater

Overordna mål og egenart

Bruk av dramatiske lærings- og uttrykksformer tilhører menneskers grunnleggende måter å tilegne seg og skape kunnskap på, og drama har spilt en sentral rolle som opplevels- og erfaringsområde gjennom teaterkunstens og pedagogikkens historie. Dagens multimediale samfunn er dominert av ulike former for dramatiske spill som inngår i barn og unges livsverden. Fagområdet drama og teater kan bidra til å perspektivere, nyskape, utfordre og reflektere over samfunnsverdier og etiske problemstillinger. Det kan videre gi opplevelse av og erfaring med kunstneriske prosesser og ulike dramatiske uttrykksformer, og være en del av den grunnleggende allmenndannelsen i et moderne samfunn.

For å kunne tilrettelegge drama- og teaterundervisning må læreren være trygg på sin egen uttrykksevne, og ha kunnskap om de forskjellige sidene ved teaterproduksjon og ulike former for dramaprojekt eller forløp. Dramaturgisk kompetanse er sentralt både for å planlegge og gjennomføre didaktisk arbeid og kunstneriske prosesser. Å lede drama- og teaterarbeid krever personlig egnethet og innsikt i dramapedagogiske arbeidsmåter så vel som kunnskap om teatrets virkemidler, arbeidsformer og teknikker.

Utdanningen kvalifiserer for tilsetning i undervisningsstilling i grunnskole, videregående opplæring, folkehøgskole, kulturskole og frivillige kulturliv. Utdanningen vil bidra til forskningsbasert yrkesutøvelse og legger til rette for profesjonsutvikling.

Sentralt gjennom hele studiet står sammenhengen mellom utøvende, skapende, teoretisk og praktisk-pedagogisk virksomhet, samt forbindelsen mellom fag, fagdidaktikk, profesjonsfag og praksisopplæring. Lærerens spisskompetanse innenfor det drama- og teaterfaglige kombinert med avansert profesjonsfaglig kompetanse skal sette kandidaten i stand til å lede estetiske læringsprosesser og lede tverrfaglige samarbeid, særlig knyttet til det/de andre skolefaget/-fagene som inngår i utdanningen.

Videre vil kandidatene få en kompetanse som fremmer helhet, sammenheng og progresjon i drama og teater i hele grunnopplæringen, i kulturskole og i frivillig kulturliv. I vekselvirkning mellom fagutøvelse, fagteori og fagtradisjon utvikles en bevisst holdning til kunstformens og fagets innhold, relevans og verdi, for skole og samfunn i ett samtids- og fremtidsperspektiv. Utdanningen skal tilby både faglig bredde og fordypning.

Oppbygging og organisering

Drama og teater (fag I) utgjør 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene. Institusjonene som tilbyr utdanningen, kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang mellom 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Masteroppgaven skal være 30-60 studiepoeng.

Drama og teater

Kunstformen teater er en flyktig, kollektiv og dramatisk kunstart som utspilles her-og-nå, på et gitt sted. Både drama og teater betegner begivenheter hvor det utvikles former for estetiske

uttrykk gjennom kropp og stemme i samspill med tid og rom. Improviserte eller innøvde scener kan fremstille aktørenes fantasi, forfatteres fiksjon eller faktiske hendelser.

Skillene mellom drama og teater kan være uklare, og hele fagfeltet innebærer utforskning av det å være ett individ og av hvordan man inngår i det kollektive. Drama settes oftere i forbindelse med pedagogisk praksis enn det teater gjør. Utdanningen skal legge til rette for samarbeid mellom ulike aktører og instanser som bygger oppunder og styrker utøvelsen av drama og teater. Andre kreative praksiser blant barn, unge og voksne, også i forskjelligartede og flerkulturelle læringsmiljøer bør vektlegges i studiet. Særlig viktig er samarbeid med elevene, mellom lærere, også fra andre fag, mellom opplæringsarenaen og foreldre/foresatte, og mellom skole og andre aktører i kunst-, kultur- og samfunnsliv.

Læringsutbytte for Drama og teater

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående kunnskap om drama som arbeidsform, drama og teater som skolefag og teater som kunstform
- har bred kunnskap om fagfeltets arbeidsmetoder, læringsstrategier, læringsressurser og ulike læringsarenaer, samt om sammenhengen mellom mål, innhold, arbeidsmåter, rammebetingelser og vurdering
- har kunnskap om drama- og teaterhistorie og om teatrets plass i samfunnet
- har kunnskap om dramaturgisk teori, dramaturgiske virkemidler og andre formmessige problemstillinger innenfor drama- og teaterarbeid
- har inngående fagdidaktiske kunnskaper i drama og teater
- har kunnskap om dramatiske uttrykksformer, teatrets virkemidler, teaterets plass i dagens samfunn og i ulike profesjoner innen fagfeltet
- har inngående kunnskap om klasse- og gruppeledelse, samhandling og kollektive skapende prosesser
- har inngående kunnskap om kunstnerisk forsknings- og faglig utviklingsarbeid innenfor drama- og teaterarbeid
- har kunnskap om progresjon, tilpassa opplæring og vurderingspraksis innen drama/teater
- har kunnskap om hvordan dramatisering, lek, symbollek og bevegelsesglede kan være en sentral arbeidsform, i alt fra begynneropplæringen til teaterproduksjon med unge og voksne

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan analysere faglige problemstillinger basert på kunnskap om masterfagets

egenart, verdigrunnlag og historie og bruke denne innsikten i undervisning og kunstnerisk forsknings- og utviklingsarbeid

- kan analysere læreplaner i drama og teater og begrunne valg av mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer med utgangspunkt i fagdidaktisk teori og praksis i grunnskolen og videregående opplæring
- kan planlegge og gjennomføre undervisning med masterfaget som fremmer estetiske læringsprosesser
- kan analysere og legge til rette for tverrfaglige prosjekter som tematiserer og fremmer folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling
- kan vurdere digitale uttrykk og ressurser kritisk, og bruke dem i opplæringen på måter som styrker og utvikler masterfagets didaktikk
- kan anvende lek og improvisasjon som arbeidsform i undervisning og som inngang til skapende prosesser og prosjekter
- kan anvende kunnskap om dramaturgi, virkemidler og formmessige valg i eget utøvende arbeid
- kan tilrettelegge for utfoldelse, opplevelse og erkjennelse samt veilede og samarbeide med kolleger for å styrke de praktiske og estetiske dimensjonene i skolen
- kan vurdere behov for tiltak innen helse, miljø og sikkerhet (HMS)
- kan vurdere elevers læring innen drama og teater og utvikling i forhold til opplæringens mål, gi læringsfremmende tilbakemeldinger og bidra til at elever kan vurdere egen læring
- kan anvende drama og teater i ulike undervisnings- og opplæringssituasjoner tilpasset elevenes ferdigheter og interesser
- kan kritisk anvende drama- og teaterfaglige perspektiver til utforskning av nye problemområder og kan bidra til utvikling av profesjonsfelleskapet

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan analysere og forholde seg kritisk til nasjonal og internasjonal forskning og anvende denne kunnskapen i profesjonsutøvelsen
- kan analysere og kritisk vurdere undervisning i drama og teater ut fra lovverk, gjeldende læreplaner, profesjonsetiske krav og forskningsetiske problemstillinger
- kan kommunisere faglige problemstillinger, analyser, diskusjoner og vurderinger innenfor fagfeltet drama og teater, både med aktører i og utenfor skoleverket
- kan reflektere over, utøve og utvikle egen profesjonalitet som drama og teaterlærer
- kan anvende dramaturgiske grep og virkemidler i fagdidaktisk arbeid, undervisning, prosjekter og forestillingsarbeid
- kan anvende kunstnerisk skapende og utøvende arbeid i ulike undervisnings- og opplæringssituasjoner tilpasset elevenes ferdigheter og interesser
- kan legge til rette for tverrfaglig arbeid i ulike pedagogiske og kunstneriske sammenhenger
- kan drøfte hvordan ulike uttrykksformer kan sees i politiske og kulturelle kontekster

- kan inspirere og legge til rette for entreprenørskap, innovasjon og samarbeid med lokalt kulturliv
- kan bidra til et godt samarbeid mellom skole og hjem og sammen med foresatte og faglige instanser identifisere behov hos elevene og iverksette nødvendige tiltak
- kan involvere elever i lærings- og vurderingspraksiser og kan tilrettelegge for opplæring hvor elevene utvikler autonomi og medvirkning

6.4 Kroppsøving og idrettsfag

Overordna mål og egenart

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, kroppsøving og idrettsfag, skal være en integrert, forskningsbasert og profesjonsrettet utdanning.

Kroppslig utfoldelse står sentralt i vår kultur. Bevegelse i form av lek, friluftsliv, dans, idrettsaktiviteter og andre bevegelsesaktiviteter er en del av vår felles danning og identitetsskaping i samfunnet. Bevegelse påvirker barn, unge og voksnes selvbylde og støtter vår evne til samhandling og kommunikasjon.

Gjennom allsidig kroppsbruk og bevegelse skal studentene lære å fremme glede, spenning og utfordring, samt bidra til elevenes utvikling av gode opplevelser, mestring, kompetanse og selvbylde. De skal lære å legge til rette for opplæring i tverrfaglige tema som folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. Med utgangspunkt i barn og unges bevegelseskulturer skal studentene lære å bidra til nytenkning og utvikling i kroppsøving og idrettsfag. Utdanningen skal bidra til å ta vare på og videreutvikle etiske normer og verdier knyttet til all aktivitet, og styrke bevegelseskulturenes roller i samfunnet. I arbeid med kroppsøving og idrettsfag skal kompetanse til å ta ansvar, vise omsorg for andre og verdsette andres innsats utvikles. Utdanningen skal bidra til å motvirke fordommer og diskriminering, og fremme gjensidig respekt, toleranse og omsorg.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, kroppsøving og idrettsfag kvalifiserer studentene til å undervise i kroppsøving på alle trinn i grunnskolen og i kroppsøving og utdanningsprogram for idrettsfag i videregående opplæring, kulturskolen og i folkehøgskolen. Utdanningen kvalifiserer også for undervisning i flere av valgfagene på trinn 8 - 10 og spesielt for natur, miljø og friluftsliv og fysisk aktivitet og helse.

Arbeidet med kroppsøving og idrettsfag skal legge grunnlag for kunnskaps- og ferdighetsutvikling og fagdidaktisk refleksjon. Gjennom arbeid med fagdidaktiske problemstillinger skal studentene bli engasjerte, motiverte og kompetente til å arbeide med elevers handlingskompetanse, slik at elevene kan delta i kroppsøving, idrettsfag og i samfunnets bevegelseskulturer på en positiv måte. Progresjon og kontinuitet i kroppsøving og idrettsfag gir et godt grunnlag for dybdelæring.

Gjennom samarbeid og fellesskap skal studentene få erfaring med mange typer bevegelsesaktiviteter og utvikle sine skapende og kreative evner. Studentene skal oppnå bred kompetanse gjennom erfaring med både spontan lek, målrettet trening og kroppslig utfoldelse

og øving i ulike bevegelsesmiljø. Arbeidet med kroppsøving og idrettsfag skal integreres med profesjonsfag, praksisopplæring og fagdidaktisk refleksjon.

Oppbygging og organisering

Kroppsøving og idrettsfag (fag I) utgjør 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene.

Institusjonene som tilbyr utdanningen, kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang på 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Masteroppgaven skal være 30-60 studiepoeng.

Kroppsøving og idrettsfag

Kjernen i kroppsøving og idrettsfag er bevegelsesaktivitet og den betydning bevegelse og forskjellige bevegelseskulturer har i opplæring av barn og unge. Fagområdet skal omfatte et mangfold av ulike treningsformer og ulike bevegelseskulturer med bevegelsesaktiviteter som igjen kan ha ulike former og idealer. Kroppsøving og idrettsfag er sammensatt av fagområder og temaer som bidrar til økt forståelse for fagområdets/fagenes innhold og betydning, både i et individuelt og samfunnsmessig perspektiv. Bevegelseskompetanse har betydning for barn, unge og voksnes helhetlige utvikling og livsmestring. Trenings- og bevegelseslære, samt kunnskap om ulike perspektiver på helse, danner et viktig grunnlag for opplæring i kroppsøving og idrettsfag. Kunnskap om lek, friluftsliv, dans, idrettsaktiviteter og andre bevegelsesaktiviteter som historisk, sosialt og kulturelt fenomen bidrar til et samfunnsfaglig perspektiv på kroppsøving og idrettsfag.

Utdanningen må gjøre studentene kompetente til å undervise i lek, friluftsliv, dans, idrettsaktiviteter, svømming og andre bevegelsesaktiviteter, slik at man sikrer at de kan ivareta og fremme kjerneelementene i kroppsøving på trinn 1 – 13 og idrettsfag på trinn 11 - 13.

Læringsutbytte for Kroppsøving og idrettsfag.

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående kunnskap om ulike kontekster for kroppsøving og idrettsfag som allmenndannende fag i skolen og fagområdets vitenskapelige teori og metoder
- har spesialisert kunnskap om lek, idrettsaktiviteter, dans, friluftsliv og andre bevegelsesaktiviteter i ulike kulturelle kontekster
- har inngående kunnskap om kroppsøving og idrettsfags egenart og fagets rolle og muligheter i tverrfaglig undervisning og samarbeid
- har spesialisert kunnskap om historiske, kulturelle, politiske og pedagogiske perspektiver på kroppsøving og idrettsfag
- kan analysere faglige problemstillinger og begrunne egne valg i undervisning av lek, idrettsaktiviteter, dans, friluftsliv og andre bevegelsesaktiviteter
- har avansert kunnskap om den særskilte rollen kroppsøving og idrettsfag kan ha for den enkeltes personlige utvikling og evne til å forstå og samhandle med andre

- har inngående kunnskap om både naturvitenskaplige, samfunnsvitenskapelige og filosofiske perspektiv på kroppen i bevegelse
- kan analysere og vurdere ulike bevegelsesmønstre og kan anvende denne kunnskapen i undervisning i kroppsøving og idrettsfag
- har inngående kunnskap om og kan reflektere kritisk over fagets rolle relatert til ulike kroppsideal- og helseperspektiver i samfunnet

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan analysere læreplaner i kroppsøving og idrettsfag og begrunne valg av mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer med utgangspunkt i fagdidaktisk teori og praksis i grunnskolen og videregående opplæring
- kan analysere og vurdere elevers ulike forutsetninger i kroppsøving og idrettsfag, og bruke dette som grunnlag for tilpasset opplæring
- kan analysere og legge til rette for, lede og veilede læringsarbeid gjennom varierte arbeidsmåter, deriblant digitale hjelpemidler, innen lek, idrettsaktiviteter, dans, friluftsliv og alternative bevegelsesaktiviteter innen barne- og ungdomskultur
- kan gjennomføre og lede arbeid med estetiske læringsprosesser knyttet til kroppsøving og idrettsfag i skole- og fagutvikling
- kan gjennomføre førstehjelp og ivareta elevers sikkerhet i ulike aktiviteter og bevegelsesmiljø, og undervise om forebygging og behandling av skader og grunnleggende førstehjelp
- kan anvende ulike svømmearter for å kunne utføre livredning, samt gjennomføre grunnleggende opplæring i svømming og livredning i, på og ved vann
- kan mestre, undervise og veilede i bruken av relevante treningsprinsipper, treningsmetoder, øving og utforskning i planlegging og gjennomføring av trening og kroppslig læring på kort og lang sikt
- kan gjennomføre et selvstendig og avgrenset profesjonsrelevant forskningsarbeid innenfor kroppsøving og/eller idrettsfag (masteroppgaven) som er i tråd med gjeldende forskningsetiske normer

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan analysere og kritisk vurdere undervisning i kroppsøving og idrettsfag ut fra lovverk, gjeldende læreplaner, profesjonsetiske krav og forskningsetiske problemstillinger
- kan analysere og legge til rette for opplæring i tverrfaglige tema som folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling
- kan på et avansert nivå kommunisere om faglige problemstillinger innenfor kroppsøving og idrettsfag, både med aktører i og utenfor skoleverket
- kan bidra til nytenkning og utvikling i kroppsøving og idrettsfag, med utgangspunkt i barn og unges bevegelseskulturer, og gjennom dette opparbeide kompetanse om bevegelseskulturer i stadig endring

- kan reflektere over, utøve og utvikle egen profesjonalitet som kroppsøving- og idrettsfagslærer
- kan reflektere over og på et avansert nivå formidle kunnskap om kroppsøving og idrettsfag som del av det norske samfunnet i et flerkulturelt og internasjonalt perspektiv
- kan kritisk vurdere digitale ressurser og sosiale medier innenfor kroppsøving og idrettsfag
- kan analysere og reflektere kritisk over forskningsbasert kunnskap og ulike kunnskapssyn relevant for kroppsøving og idrettsfag
- kan formidle omfattende selvstendig arbeid innen kroppsøving og/eller idrettsfag og behersker fagområdets uttrykksformer
- kan involvere elever i lærings- og vurderingspraksiser og kan tilrettelegge opplæring hvor elevene utvikler autonomi og medvirkning

6.5 Mat og helse

Overordna mål og egenart

Mat og måltider er viktig for identitet- og kulturforståelse, og som kulturuttrykk i samfunnet. Samtidig er matpraksisene i stadig endring, noe som synliggjør kulturpåvirkninger og holdningsendringer i samfunnet. På det individuelle nivået er mat og måltider viktige elementer i organiseringen av samværet mellom mennesker, som bidrar til utvikling av sosial og kulturell kompetanse. Betydningen av måltidets rolle i det sosiale fellesskapet, som arena for inkludering og mulighet til å skape gode rammer for samvær, trivsel og helse er sentralt.

Kunnskap om kosthold, mat og matlaging er en av de viktigste påvirkningsfaktorene for å utjevne sosial ulikhet i samfunnet og har stor betydning for den generelle folkehelsen. Faget mat og helse handler derfor både om kompetanse om mat og måltider som estetikk, mat som næring, måltider som kulturell og sosial praksis, og om ferdigheter i å tilberede, servere og ta vare på råvarer.

Hver dag møter vi mat, måltidskontekster og helsebudskap i ulike sammenhenger som omfatter både fysiske, organisatoriske og sosiokulturelle områder. Mat- og helsefaget skal gi et godt grunnlag for å kunne vurdere helseinformasjon kritisk og for å være en bevisst forbruker.

Utdanningen legger vekt på sammenhengen mellom kosthold og helse, betydningen av et helsefremmende og bærekraftig kosthold og forbruk både på individnivå og befolkningsnivå i et samfunn i endring. Den teoretiske og den praktiske delen av faget er knyttet tett sammen, og den enkeltes subjektive erfaringer blir knyttet til kunnskapens objektive innhold, og læring og utvikling i bred forstand.

Gjennom studiet skal studenten bli kjent med og identifisere seg med profesjonens kunnskap, der læring og danning, og ulike didaktiske tilnærminger til undervisning i faget, lærerrollen og profesjonsutvikling står sentralt. Utdanningen skal kvalifisere studenter til å bli profesjonsutøvere i mat og helse med utgangspunkt i fagets egenart.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, mat og helse kvalifiserer til å undervise i mat- og helsefaget på alle trinn i grunnskolen og videregående opplæring som har innslag av mat, kosthold og helse, i kulturskolen og i folkehøgskolen. Utdanningen kvalifiserer også for undervisning i flere av valgfagene på trinn 8 – 10 og spesielt for fysisk aktivitet og helse, praktisk håndverksfag og utvikling av produkter og tjenester.

Oppbygging og organisering

Mat og helse (fag I) utgjør 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene. Institusjonene som tilbyr utdanningen, kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang mellom 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Masteroppgaven skal være 30-60 studiepoeng.

Mat og helse

Et kjerneelement i faget er at det skal bidra til god folkehelse gjennom å gi kunnskaper om valg av råvarer og matlaging som fremmer helsen, kunnskap rundt myndighetenes kostråd og anbefalinger, og kunnskap om sammenhengen mellom næringsmidler, næringsstoffer og helse. Faget skal også bidra til etisk bevissthet om matproduksjon og fordeling matressurser

og bærekraftige matvaner. Kunnskap om at bruk og valg av matvarer påvirker omgivelsene våre spiller en sentral rolle for å utvikle kunnskap om bærekraftige matvaner og bli en bevisst forbruker.

I arbeidet med faget er praktiske og estetiske mataktiviteter, formidling av matglede og sosial samhandling rundt måltidet viktige hovedtema. Praktisk samarbeid på kjøkkenet og samvær i måltidssituasjoner er kjerneelementer i mat- og helsefaget, og kunnskap om hvordan faget kan bidra til å styrke selvfølelsen til elevene ved at de tar del i et fellesskap er også viktig i opplæringen. Gjennom tilegnelse av praktiske ferdigheter i matlaging får studenten kompetanse på områder som sikre trygg matproduksjon, og kompetanse i å bruke arbeidsmetoder som utvikler skapende og kreative evner. Arbeidet med mat og helse skal åpne opp for forståelse og bevisstgjøring om at faget også rommer elementer som opplevelser, forståelse og erfaringer.

Kunnskaper og ferdigheter på matområdet skal gi studentene erfaringer i å prøve ut ulike didaktiske praksiser som kan bidra til tverrfaglig læring, elevmedvirkning, kritisk tenkning og refleksjon. I samspillet mellom kunnskapsbasert og praksisnær undervisning og gjeldende styringsdokumenter former den profesjonelle lærer på matområdet. Utdanningen skal gi studentene faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger til å bidra i profesjonsfellesskap og til en framtidig fagutvikling.

Læringsutbytte for Mat og helse

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående kunnskap om mat- og helsefagets egenart og fagets plass i tverrfaglige undervisningssammenheng
- har inngående kunnskap om didaktikk og undervisningsdesign som kan gi refleksjon rundt utvikling av et profesjonsfellesskap
- har inngående innsikt i hvordan mat og helse kan bidra til elevenes danning og læring
- har avansert kunnskap om betydningen av mat og helse i et helsefremmende-, bærekrafts- og sosiokulturelt perspektiv i skolen
- har inngående kunnskap om strategier for implementering av tiltak relevant for mat og måltider i skolen
- kan analysere faglige problemstillinger på matområdet knyttet til historiske, kulturelle, politiske, helsemessige og pedagogiske perspektiver
- har inngående kunnskap om et forskningsområde studenten velger å fordype seg i

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan utvikle, planlegge, gjennomføre, dokumentere og vurdere produksjonsprosesser samt vise praktisk håndlag i arbeidet med råvarer og teknikker på en selvstendig måte i eget arbeid og overført til didaktisk tenkning
- kan analysere læreplaner og begrunne valg av mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer med utgangspunkt i fagdidaktisk teori og forskningsbasert kunnskap
- kan gjennomføre og tilrettelegge for kreative læringsaktiviteter på matområdet som bidrar til innovasjon
- kan kommunisere om og veilede kollegaer i utvikling av lokale læreplaner, undervisning og vurdering på feltet mat og helse
- kan analysere og kritisk vurdere opplæringen ut fra et helsemessig, et bærekraftig og et sosiokulturelt perspektiv
- kan analysere ulike undervisningsmiljø der mat og helse er tema, med tanke på kompetanseutvikling, medvirkning og tilhørighet
- kan kritisk vurdere digitale ressurser og sosiale medier der mat og kosthold er tema
- kan arbeide forskningsbasert og bruke aktuelle metoder, verktøy og arbeidsmåter som er særlig aktuelle i faget

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan kommuniserer kunnskap om hvordan faget kan bidra til at elever utvikler fagspesifikke kunnskaper og praktiske ferdigheter
- kan anvende sine kunnskaper og sentrale teorier fra fagfeltet til å formulere egne problemstillinger og bidra til utvikling på fagfeltet
- kan kommunisere om og anvende sin profesjonskompetanse til operasjonalisering av demokrati og medborgerskap, folkehelse og livsmestring, helsefremmede og bærekraftig utvikling
- kan problematisere og diskutere hvordan faget mat og helse og skolemåltidet kan bidra til nytenkning og innovasjon i tverrfaglige og tverrsektorielle samarbeid
- kan involvere elever i lærings- og vurderingspraksiser
- kan tilrettelegge opplæring hvor elevene utvikler autonomi og medvirkning
- kan reflektere over og på et avansert nivå formidle kunnskap om mat- og helsefagets som del av det norske samfunnet i et flerkulturelt og internasjonalt perspektiv

6.6 Musikk

Overordna mål og egenart

Musikk som kunst- og kulturfag har mangfold av funksjonsområder og har gjennom historien blitt brukt til konsertvirksomhet, formidling og utøving i rituelle og sosiale handlinger, til oppdragelse, egenomsorg og terapi, og som del av sammensatte kulturelle og estetiske uttrykk. I dagens Norge er musikkens rolle i stadig utvikling, og musikk kan oppleves og utøves i en rekke ulike former og med ulike formål.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13, musikk skal utdanne allsidige lærere i musikk med utøvende og profesjonsfaglig kompetanse.

Et mangfoldig arbeidsliv i skole- og kultursektoren krever at læreren i musikk har kunnskaper og ferdigheter som understøtter allsidig profesjonsutøvelse, samtidig som det kreves spiss- og utviklingskompetanse på en rekke områder inkludert den utøvende dimensjonen og musikkformidling. I mange sammenhenger har musikk læreren et særskilt ansvar som tilrettelegger for elevers lek, utforskning og skapende virksomhet med utgangspunkt i sang og musikk, dans og bevegelse. I andre sammenhenger har læreren en oppgave i å formidle og sette kritisk søkelys på musikken og musikkfagets muligheter og betydninger i barne- og ungdomskulturer, samt musikkens verdi som tradisjonsbærer og dens dannelsespotensiale i et livsløpsperspektiv.

Utdanningen skal legge til rette for samarbeid mellom ulike aktører og instanser som bygger oppunder og styrker musikalsk entreprenørskap og kreative praksiser blant barn og unge i forskjelligartede og flerkulturelle læringsmiljøer. Særlig viktig er samarbeid mellom lærere i musikk og i andre fag, mellom opplæringsarenaen og foreldre/foresatte, og mellom lærere, skole og andre aktører i kultur- og næringsliv.

Studiet er praksisbasert, profesjonsrettet og forskningsbasert. Studenten må vise solide musikkfaglige ferdigheter og ha stor evne til utvikling og formidling både musikalsk, pedagogisk og fagdidaktisk. Studenten må kunne arbeide med musikk som et stadig skiftende opplevels- og uttrykksmiddel i kunstnerisk og pedagogisk sammenheng. Samtidig skal studenten utforske og utvikle egen praksis gjennom forskning og utviklingsarbeid, og selv bli bidragsyter til det musikkdidaktiske forsknings- og praksisfeltet. Sentralt gjennom hele studiet står sammenhenger og vekselspill mellom utøvende, skapende, teoretisk og praktisk-pedagogisk virksomhet.

Etter endt studium må studenten være i stand til å arbeide selvstendig, kunne delta i og initiere forsknings- og/eller utviklingsarbeid, for eksempel innenfor rammen av et ph.d.-program, og på egenhånd bidra til å styrke egen kompetanse. Studentene skal gjøres kjent med musikkpedagogisk og musikkdidaktisk forskning og utviklingsarbeid, kunne anvende og utvikle relevant forskning som grunnlag for eget arbeid, som grunnlag for kritisk refleksjon over egen undervisning og i forbindelse med kollegaveiledning. I vekselvirkning mellom fagutøvelse, fagteori og fagtradisjon skal studentene utvikle en bevisst og kritisk holdning til fagets innhold, relevans og verdi, for individ, skole, kultur og samfunn. Studentene skal utvikle kunnskap i og kunne reflektere over konsekvensene av musikk- og kunstfagenes

egenart, samt deres relasjon til andre fagfelt/fagretninger. Masteroppgaven spiller en viktig rolle i dette.

Studiet skal gi studentene et godt grunnlag for å oppøve profesjonsetisk kompetanse. Studentene skal få innsikt i opplæringssystemets verdigrunnlag og samfunnsoppgaver og forstå utøvelsen av sin rolle som faglærer i musikk. Videre er det viktig at studentene opparbeider seg kulturelle og sosiale ferdigheter som setter dem i stand til å etablere og utvikle lærende fellesskap. Faglærerens spisskompetanse innenfor det musikkfaglige kombinert med avansert profesjonsfaglig kompetanse skal dernest understøtte og komme til gode elever og deres arbeid i estetiske læringsprosesser i musikkfaget og i tverrfaglige samarbeid, særlig knyttet til det/de andre skolefaget/-fagene som inngår i utdanningen.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, musikk kvalifiserer for å undervise på trinnene 1-13. Avhengig av den enkelte students profil og innretning på utdanningen kan kompetansen spisses mot ulike valgfag på ungdomstrinnet, videregående opplæring, kulturskolen, folkehøgskolen og det frivillige kulturlivet.

Oppbygging og organisering

Musikk (fag I) utgjør 90 studiepoeng i løpet av de første tre årene. Institusjonene som tilbyr utdanningen, kan selv bestemme masterfagets størrelse til et omfang på 75-90 studiepoeng i 4. og 5. studieår. Masteroppgaven skal være 30-60 studiepoeng.

Musikk

Studiet skal ivareta særtrekkene ved de ulike fagene/emnene, slik at det blir lagt opp til gruppeundervisning og enkeltundervisning der dette er hensiktsmessig, spesielt i forbindelse med instrumentalopplæring, samspill/band/ensemble/kor eller tilsvarende, komponering/arrangering, improvisasjon, gehørtrening og musikkteknologisk arbeid. Innenfor de valgmuligheter som rammeplanen gir, kan institusjonene tilby særskilte profiler på utdanningen og/eller legge til rette for fordypninger. Enkelte fordypningsemner og utdanningen som sådan, kan ha egne musikkfaglige kriterier for opptak.

Fagdidaktikk er en vesentlig del av studiet og skal inngå i alle musikkfag og i profesjonsfaget. Praksis skal være integrert i studiet, og skal inngå som en del av arbeidet i musikkdidaktikk og i profesjonsfaget. Studentene skal lære å legge til rette for opplæring i tverrfaglige tema som folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling

Lage og formidle musikk er en viktig del av kollektiv musikalsk utøvelse med eller uten publikum. Musikkformidling skal derfor være en vesentlig del av utdanningen gjennom arbeid med musikkproduksjon, ulike produksjonsplattformer og gjennom utadrettede arrangement. Samtidig inngår ulike måter å arrangere, komponere, improvisere og formidle musikk på i lek, sang, dans, samspill, musikkøvelser og andre sosiale praksiser som finner sted uten tilhørere, noe utdanningen også må reflektere. I deler av dette arbeidet er det nødvendig å ha et tverrfaglig perspektiv, med fokus på sammenhenger og vekselspill mellom de ulike musikkdisiplinene og mellom musikk og andre kunsthøgskolefag, for eksempel dans, drama

og litteratur. Her vil eksempelvis arbeid med hvordan estetiske uttrykk produseres og brukes i digitale/sosiale medier av barn og unge, samt hvordan estetiske uttrykk formidles til elever via Den kulturelle skolesekken, utgjøre aktuelle faglige tilnærminger.

En ferdig utdannet faglærer i musikk må ha et høyt utøvernivå på ett hoved-/fordypningsinstrument og/eller utvikle et godt nivå på flere sidestilte instrumenter.

Arbeidet på de ulike musikkfaglige områdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, erfart kunnskap og didaktisk refleksjon. Selv om områdene kan oppfattes som oppdelte, skal de sees i sammenheng. Musikkformidling, musikkdidaktikk og musikkpedagogikk skal på ulike måter veves inn i alle fagområder og i arbeidet med kreative, skapende og estetiske læringsprosesser. Videre er læringsutbyttebeskrivelsene for musikk som masterfag styrende for hvilke musikkfaglige områder det skal undervises i.

Læringsutbytte for Musikk

Alle læringsutbyttebeskrivelser skal sees i sammenheng med de praktiske og estetiske fagenes egenart.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har inngående kunnskap om musikalske tradisjoner, sjangre, stilarter og deres historiske utvikling, samt beherske ulike musikkanalytiske metoder og fortolkningsmåter
- har inngående kunnskap om hvordan man innenfor ulike skoleslag kan motivere og legge til rette for skapende arbeid og dybdelæring i musikk, i musikk koblet sammen med dans, drama og/eller andre kunstformer, og i tverrfaglig arbeid med andre skolefag
- har spesialisert innsikt i tekniske og arbeidsfysiologiske grunnprinsipper knyttet til hoved-/fordypningsinstrumentet, ett akkompagnementsinstrumentet og/eller de sidestilte instrumentene
- har inngående kunnskap om relevante litteratur og andre kilder for aktuelle instrumenter og samspillgrupper, både kunstnerisk og didaktisk
- har solid kunnskap om ulike former for stemmebruk og funksjoner disse kan ha
- har god innsikt i ulike akkompagnementsteknikker på de aktuelle instrumentene
- er i stand til å tolke notasjoner og anvisninger fra ulike tradisjoner og sjangre og omsette det i klingende musikk på en selvstendig og habil måte
- har spesialisert kunnskap om ulike didaktiske metoder, metodeutvikling og nivådifferensiering
- kan reflektere over og har faglig innsikt i hvordan sosiale relasjoner og gruppeprosesser kan være viktige premisser for utviklingen av læringsmiljø i ulike klasser og ensembler

- har inngående kunnskap om musikk i barne- og ungdomskulturer, inkludert uttrykks- og aktivitetsformer i lys av ny teknologi, globalisering og mangfold

FERDIGHET

Kandidaten

- har spesialiserte ferdigheter på sitt instrument/sine instrumenter og kan bruke disse på ledende, lekende og skapende måter i undervisning og utøvende musisering
- kan utøve musikk gjennom kropp, stemme, lek og bevegelse og legge til rette for ulike estetiske læringsprosesser og dybdelæring der disse inngår
- kan mestre gehørspill og bruke gehøret som støtte i ulike musikalske sammenhenger, ha god auditiv forestillingsevne og beherske aktuelle former for improvisasjon gjennom stemme, kropp og instrument
- kan mestre spill etter notasjon og notere ned musikalske forløp (transkripsjon) i ulike stiler og med variert kompleksitet
- kan mestre minst ett akkordinstrument i ulike undervisningsoppgaver og i eget arbeid med musikk
- kan på avansert nivå integrere og bruke relevant teknologi og digitale ressurser, og anvende et bredt spekter av uttrykksmidler i estetiske læringsprosesser og arbeid med musikk i grunnopplæringen, kulturskolen, i de ulike skoleslagene og i det frivillige musikklivet
- kan på et høyt nivå anvende musikkfaglig kunnskap og kompetanse alene og i kombinasjon med andre kunstformer og skolefag i eget arbeid og i virksomhet tilpasset elever på ulikt nivå og fra ulike barne- og ungdomskulturer
- kan utvikle og formidle musikk og estetiske opplevelser med elever samt planlegge og gjennomføre relevante konserter og musikkproduksjoner
- kunne lede og utvikle ulike elever i ensembler på hensiktsmessige måter kunstnerisk og sosialt

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i musikk i tråd med gjeldende læreplanverk og kritisk reflektere over egen undervisningspraksis
- kan sette seg inn i, utvikle og integrere musikkpedagogisk og musikkdidaktisk forskning og utviklingsarbeid i egen undervisningspraksis og som utgangspunkt for fagfornyelse
- har solid innsikt i hvordan praktisk-estetiske læringsmetoder kan utnyttes også innenfor musikkteoretiske emner og i andre fag
- kan reflektere kritisk over musikkens funksjoner i samfunnet i fortid, nåtid og framtid

- har inngående bevissthet om barn og unges musikalske og sosiale identitetsutvikling og kan bruke denne kompetansen til å arbeide med elevenes kulturforståelse og holdninger til musikk i et forskjelligartet og flerkulturelt samfunn
- kan anvende aktuelle vitenskapelige tenkemåter og metoder, analytisk knytte relevant fagstoff til praksis, og formidle kunnskap og resultater fra FOU-arbeid til praksis-/profesjonsfeltet
- kan vurdere og anvende ulike musikkteknologiske løsninger, digitale uttrykk og ressurser på måter som bidrar til innovasjon og nytenkning i musikkfaget og i undervisningen
- kan anvende relevant fagdidaktikk og formidle egne musikalske oppfatninger i ulike samspill- og undervisningssituasjoner og reflektere over egen rolle som musiker, pedagog og leder
- kan bruke ulike ledelsesstrategier tilpasset forskjellige arenaer og målgrupper
- kan samarbeide med ulike aktører på skole- og kulturfeltet om estetiske læringsprosesser og musikkproduksjoner
- kan gjennomføre prosjekter der fremføring og utøvelse av musikk inngår i tverrfaglig arbeid og uttrykksmessige helheter sammen med andre kunstformer som dans, drama og litteratur
- kan involvere elever i lærings- og vurderingspraksiser og kan tilrettelegge opplæring hvor elevene utvikler autonomi og medvirkning

7. FAG II OG EVENTUELT FAG III

Det er viktig at utdanningsinstitusjonene på et tidlig tidspunkt informerer studentene om valgmuligheter for fag II eventuelt fag III og de konsekvenser et valg medfører.

Overordna mål og egenart

Fag II er et undervisningsfag. Fag III er et undervisningsfag eller spesialpedagogikk.

Oppbygging og organisering

Studenter kan velge blant skolefag moderinstitusjonen tilbyr, eller skolefag fra en annen institusjon. Spesialpedagogikk 30 stp. kan kombineres med et skolefag tilsvarende 30 stp.

Se forskrift til opplæringslova, Kapittel 14. Krav til kompetanse ved tilsetjing og undervisning; https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/KAPITTEL_17#KAPITTEL_17

Fag II/III

Ifølge forskriften for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag trinn 1-13 skal fag II være undervisningsfag, profesjonsrettet lærerutdanningsfag, omfatte fagdidaktikk og svare til et skolefag i gjeldende læreplan for grunnopplæringen. Fag III er undervisningsfag som fag II, eller spesialpedagogikk.

Ved godkjenning av fag II/III kan følgende læringsutbytter være retningsgivende.

Læringsutbytte

Alle læringsutbyttebeskrivelser tar utgangspunkt i syklus 1.

KUNNSKAP

Kandidaten

- har bred kunnskap om sentrale temaer, begreper, teorier og metoder innen faget
- har innsikt i etiske problemstillinger innen faget
- har kjennskap til nytenkning innen faget og betydningen av faget
- har kjennskap til faglige problemstillinger med utgangspunkt i fagdidaktisk teori knyttet til faget

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan orientere seg i relevant forskningslitteratur
- kan bruke relevante faglige verktøy, teknikker og uttrykksformer
- kan reflektere over egen faglig utøvelse, samt oppdatere egen kompetanse innen faget
- kan anvende relevant digital teknologi innen faget

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan planlegge for undervisning i faget
- kan formidle sentralt fagstoff både skriftlig, muntlig og gjennom andre relevante uttrykksformer

8. INSTITUSJONELLE FORHOLD

8.1 Strukturelle forhold

I henhold til forskriften for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag trinn 1-13 skal utdanningen ha et omfang av 300 studiepoeng, være flerfaglig og bestå av:

- Masterfaget Fag I er 180 studiepoeng. Dersom institusjonen velger forsterkning av profesjonsfag eller fag I/fag II er masterfaget 165 studiepoeng.
- Fag II er 60 studiepoeng. Faget skal være et undervisningsfag, profesjonsrettet lærerutdanningsfag, omfatte fagdidaktikk og svare til et skolefag i gjeldende læreplan for grunnopplæringen
- Fag II kan erstattes av fag III. Fag III er undervisningsfag som fag II, eller spesialpedagogikk (30 stp. + 30 stp.). Se forskrift til opplæringslova, Kapittel 14. Krav til kompetanse ved tilsetjing og undervisning;
https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/KAPITTEL_17#KAPITTEL_17
- Profesjonsfag er minimum 60 studiepoeng
- Praksis. 130 dager praksis. Institusjonene må påse at studenten får praksis på alle trinn i grunnopplæringen og i valgte fag. Institusjonen kan også velge praksis i kulturskolen, og på andre arenaer som det frivillige kulturliv eller folkehøgskolen. Minst 100 dager skal være veiledet av lærer i praksis. Institusjonene har handlingsrom for alternative praksisarenaer i 30 dager. Denne form for praksis kan blant annet være knyttet til prosjektarbeid, FOU-oppgaver og /eller masteroppgaven. Veilederansvaret påfaller institusjonen som gir LUPE utdanningen.
- Institusjonen kan velge å tilby 15 studiepoeng valgfag på syklus 2 som forsterkning til profesjonsfaget eller fag II. I tilfelle institusjonen tilbyr valgfag tas studiepoengene fra masterfaget i syklus 2

Dette er en tolkning av forskriften om rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13: <https://lovdata.no/forskrift/2020-06-04-1134/§4>

8.2 Henvisning til forskriftsparagraf

Under strukturelle forhold henvises det til § 3. Struktur og innhold for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13. <https://lovdata.no/forskrift/2020-06-04-1134/§3>

8.3 Gjennomføringsform

Lærerutdanningen i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 har undervisning knyttet til campus og skoleverket. Emner kan også undervises digitalt, herunder også mellom ulike

campus og på tvers av institusjoner. Studentene kan velge Fag II og III fra andre campus og institusjoner enn moderinstitusjonen.

8.4 Arbeids- og vurderingsformer

Undervisning i praktiske og estetiske fag er avhengig av rom og utstyr tilpasset undervisningens formål. Institusjonene må sørge for at studentene får undervisning i tilrettelagte lokaler, uterom og sosiale rom med tilgang til nødvendig utstyr og infrastruktur. Studenten møter en rekke arbeidsformer. Arbeidet på de ulike fagområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, erfart kunnskap og didaktisk refleksjon. Den faglige virksomheten kan ha ulike lærings- og formidlingsformer som:

- Verksteder og andre spesialrom for masterfagene
- Forelesninger
- Demonstrasjoner
- Klasse og kollokviearbeid
- Medstudentveiledning
- Seminarer
- Problemløsningsoppgaver - individuelt og i gruppe
- Veiledning og vurdering av mappeoppgaver
- Visuelle presentasjonsformer og formidling
- Digital undervisning
- Ekskursjoner, ferder og arrangementer

Studenten skal i løpet av sitt studium møte lærere og arbeidsformer som utfordrer dem til personlig dannelsesprosess, didaktisk refleksjon og oppbygging av faglig ferdigheter og kunnskaper. Derfor blir studenten utfordret til selv å opparbeide utøvende ferdigheter og til å kjenne og ha innsikt i prosesser knyttet til uttrykksformer som er karakteristisk for masterfaget.

I verkstedene og seminarene er studiemiljøet bygget på den enkeltes tilstedeværelse, deltakelse og ansvar, slik at et lærerikt fellesskap kan oppstå.

Arbeidsformene i studiet skal bidra til at studenten bruker praksisskolene til å skaffe seg kunnskap og prøve ut faget i skolehverdagen. Studenten skal lære seg å arbeide selvstendig, men også i grupper sammen med andre.

Lærerutdannere, praksislærere og studenter bør delta i felles forskningsprosjekter slik Lærerutdanning 2025 anbefaler. – "bidra til å styrke lærernes kompetanse som bidragsyter i forskningsprosjekter, blant annet gjennom økt mobilitet og hospitering mellom lærerutdanningsinstitusjonene og barnehager/skoler".

8.5 Vurderingsformer

Vurderingsformene bør være varierte og skal speile arbeidsformene i studiet. Det vil si at de er av både praktisk-, og teoretisk art og har fagspesifikke særtrekk. Studentens praktiske og estetiske produksjon, dokumentasjon av arbeidsprosesser og evne til visuell presentasjon kan inngå i vurderingsgrunnlaget. Ulike dokumentasjonsformer skal sikre studentaktive læringsformer med et faglig forsvarlig nivå ved å gi trening i å begrunne, dokumentere og presentere. Det skal gis både vurdering underveis og avsluttende vurdering. Det enkelte emne skal beskrive hvilke vurderingsformer som brukes. Vurdering av praksisopplæringen kan gjerne bli beskrevet i praksishåndbok for Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. Det skal være sammenheng mellom studiets læringsutbytte, innhold, organisering, arbeids- og vurderingsformer. Hvert emne avsluttes med eksamen. Fortløpende veiledning og vurdering underveis i studiet har til hensikt å bevisstgjøre studentene både når det gjelder å definere nivå for eget studiearbeid og for oppnådd kompetansemål. Slik vurdering omhandler selve arbeidsprosessen, evne til faglig utvikling og progresjon, evne til samarbeid og selvstendighet i læringsprosessen. Erfaringer med ulike vurderingsformer er en del av utviklingen mot faglig sluttkompetanse og fremtidig yrkesprofesjon.

8.6 Progresjon

Det kreves progresjon i utdanningen. For å påbegynne FoU-oppgaven og masteroppgaven kreves det at alle tidligere emner er bestått.

9. MOBILITET

I dette kapitlet understrekes betydningen av at institusjonene legger til grunn et tredelt mobilitetsbegrep; (1) intern mobilitet mellom studieprogram, (2) mobilitet mellom institusjoner og (3) internasjonal mobilitet. Nasjonalt og internasjonalt samarbeid, muligheten for praksis og studier i utlandet bør være et satsingsområde for institusjoner som iverksetter lærerutdanning i praktiske og estetiske fag trinn 1-13.

9.1 Intern mobilitet mellom studieprogram

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 har et trinnspenn som er større enn andre lærerutdanninger. Dette gjør at praksiserfaringer fra barnehagen til videregående skole bør hentes inn og belyses gjennom seminarer hvor lærere i andre lærerutdanninger deltar. Overganger mellom trinn blir særlig aktuelle å sette søkelys på. Fag II og eventuelt fag III kan tas i grunnskolelærerutdanningene, fra lektorutdanningene eller som frittstående fag hvor fagdidaktikk er vektlagt. Faget kan tas internt, fra andre campus eller fra andre institusjoner.

9.2 Mobilitet mellom institusjoner

Det oppfordres til at institusjoner samarbeider om utvikling av ulike emner, legger opp til felles seminarer, ferder og utstillinger.

Studenter som ønsker overflytting fra en institusjon til en annen må få mulighet til innpassing så langt dette lar seg gjøre. Institusjoner som tar imot studenter fra andre institusjoner har ansvar for å tilby plass, utstyr og adgang til biblioteker og lesesaler.

9.3 Internasjonal mobilitet

God tilrettelegging av internasjonalisering vil kunne bidra til å heve kvaliteten i utdanningen blant annet gjennom å gi andre faglige perspektiv og til å styrke tverrfaglige tema og tverrfaglig kompetanse. Innholdet i de praktiske og estetiske fagene går på tvers av landegrenser og er derfor spesielt godt egnet som grunnlag for internasjonale perspektiv, internasjonalt samarbeid og internasjonal mobilitet. Institusjonene som skal sette i gang LUPE-utdanninger må merke seg stortingsmeldingen om internasjonalisering hvor det står at internasjonal studentmobilitet skal være en integrert del av alle studieprogrammer.

Ifølge St. 7 (2020-2021) En verden av muligheter – Internasjonal studentmobilitet i høyere utdanning, er det overordnende målet å bidra til en kulturendring i UHR-sektoren slik at internasjonal mobilitet blir en integrert del av alle studieplaner (<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-7-20202021/id2779627/>).

I institusjonenes studieplaner bør det legges til rette for et internasjonalt semester. Dessuten bør det være mulig å gjennomføre en del av praksisen i et annet land. Avtaler om både

praksis og semestermobilitet bør avtales med internasjonale samarbeidspartnere før studenter starter på sin utdanning. Det vil være en fordel at slike avtaler er tosidige da studenter som kommer fra et annet land kan studere sammen med norske LUPE-studenter. Slik kan også studenter som ikke har mulighet for å reise til et annet land erfare relasjonsbygging med internasjonale studenter.

Gjennom et internasjonalt perspektiv (inkludert det nordiske) kan studentene sette lærerprofesjonen og de praktiske og estetiske fagene inn i en historisk-, kulturell- og samfunnsmessig sammenheng, til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse. Dette kan også bidra til forståelse for likestilling og mangfold i skolens arbeid. Studentene kan opparbeide forståelse for andre kulturer gjennom tverrkulturelle møtepunkter.

10. PROFESJONSFAGLIG DIGITAL KOMPETANSE (PFDK)

Digitale verktøy brukes i utstrakt grad i de praktiske og estetiske fagene og er viktige verktøy både for læring og utprøving. Den digitale kompetansen er også viktig i arbeid mellom ulike campus i samme institusjon og mellom nasjonale og internasjonale institusjoner. Nedstenging av samfunnet har lært oss hvor viktig digital kompetanse og digitale plattformer er for å opprettholde undervisning, læring, sosial kontakt og studievevaner. Studenter må kunne benytte seg av digitale plattformer og programvarer for å kunne gjennomføre praksisperioder og ulike LUPE-emner i så vel normale tider som under pandemier hvor skolene må holde stengt.

Digitalisering beskrives som et viktig virkemiddel i de ulike LUPE utdanningene og er derfor et institusjonelt ansvarsområde. På campus kan prosjekter knyttet til for eksempel skaperverksted og vitensentre være en ressurs for utdanningene. Det må være en forutsetning at studenter har digitale verktøy og programvarer som er tilpasset de ulike LUPE-utdanningene.

11. INNHOLDSKOMPONENTER I STUDIET

11.1 FOU

Ifølge *Krav til fagmiljø* NOKUT 2017, § 2-3 b, skal masterutdanning inneha følgende krav til fagmiljøet: 50 prosent av fagmiljøet tilknyttet studiet skal bestå av ansatte med førstestillingskompetanse, hvorav minst 10 prosent med professor- eller dosentkompetanse.

Den som underviser i utdanningen, bør selv være aktiv i FoU-arbeid eller være del av et faglig miljø der det forskes og publiseres på områder som er relevante for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. Det er nødvendig at det samlede fagmiljøet er oppdatert på vitenskapelig litteratur, metoder og tilnærningsmåter som er relevante for undervisningen og er godt kjent med erfaringer og utfordringer i skolefaget.

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 skal tilby forskningsbasert undervisning som forholder seg aktivt til og viser til pågående forskning og forskningsresultater. Utdanningen skal involvere studentene i praktisk og kunstnerisk utviklingsarbeid, vitenskapelige arbeidsformer, kritisk tenkning og anerkjent forskningsbasert kunnskap. Gjennom møtet med forskning skal studentene utvikle evne til kritisk refleksjon over egen og skolens kollektive praksis, til å samhandle og til å ta i bruk ny kunnskap.

Institusjonene skal legge til rette for at studentene skal kunne delta i pågående FoU-prosjekter og kunne initiere egne prosjekter ut fra erfaringer fra masterfaget. Prosjektene kan være tverrfaglige og de skal være med på å styrke profesjonsrettingen av utdanningen som helhet.

11.2 Praksis

Praksisskolen skal organisere praksis i tråd med lærerutdanningens studieplaner og legge til rette for utvikling av et fagmiljø rundt praksislærerne. Praksisinnsinnhold og rammebetingelser skal evalueres underveis i studieåret og ved studieårets slutt. Kvalitetssikring av praksisskoler, praksislærere og praksis skal innarbeides i institusjonenes kvalitetssystem. Institusjonene skal utarbeide retningslinjer for praksis for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13. For utfyllende kommentarer om skolepraksis viser vi til kapittel 5. PRAKSIS

11.3 Gjennomgående og tverrfaglig tema

- Menneskerettighetene og barnekonvensjonen
- Folkehelse og livsmestring
- Demokrati og medborgerskap
- Bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål
- Samisk kultur
- Psykososialt læringsmiljø, vold og seksuelle overgrep (opplæringslovens paragraf 9 A)

- Inkludering og flerkulturalitet

Dette er gjennomgående og tverrfaglige temaer i lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 og temaene vil få ulike uttrykk innenfor de praktiske og estetiske fagene.

Betydningen av internasjonal mobilitet og internasjonalt samarbeid for det faglige innholdet er særlig relevant for de tverrfaglige temaene- demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og samisk kultur. De praktiske og estetiske fagenes egenart er nasjonalt grenseoverskridende og dermed internasjonale i sin karakter.

Barnekonvensjonens artikkel 29 gir alle barn rett til “en god skole som gir dem nødvendig kunnskap og utvikling” (hentet fra Barneombudet.no). Artikkel 29 sier videre at “barnets utdanning skal ta sikte på [...] å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig”.

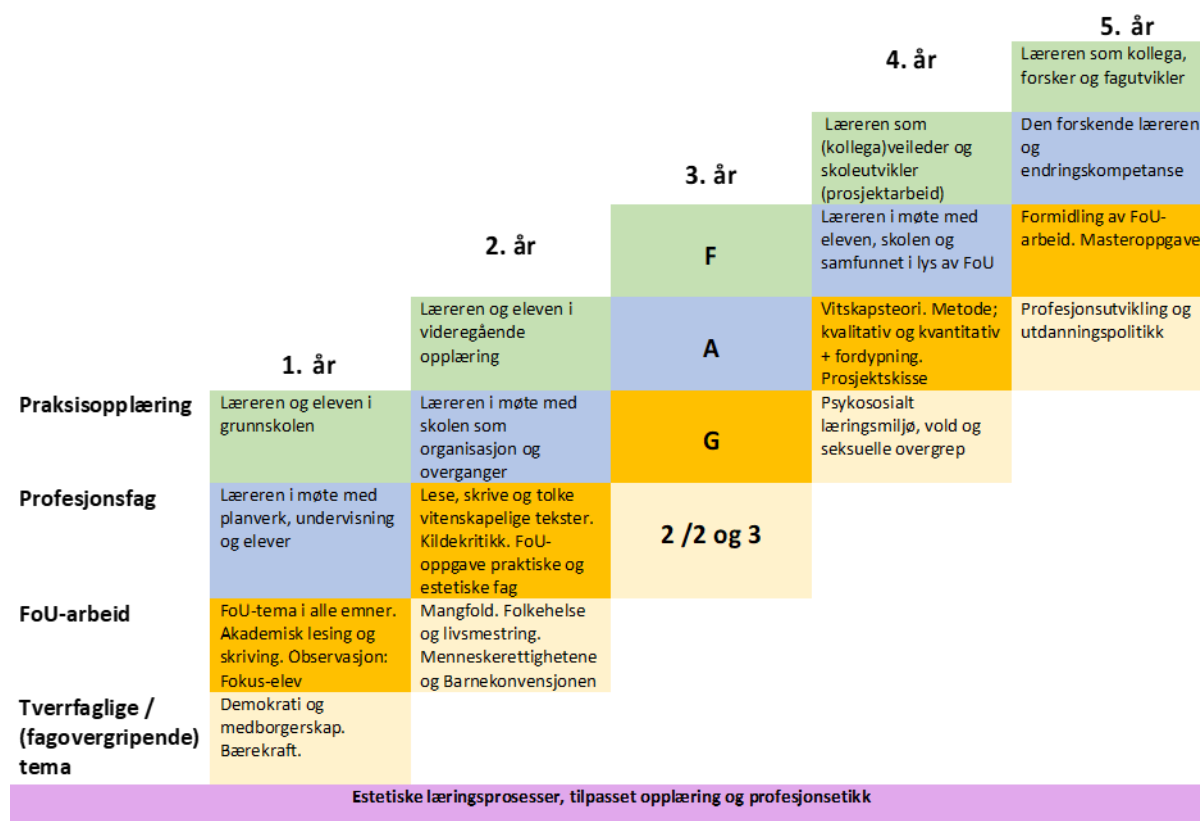
De praktiske og estetiske fagene har på grunn av sin egenart en særlig mulighet og dermed også et særlig ansvar for å utvikle elevenes meningsdanning, sosiale trening, indre utvikling og kritiske refleksjonsevne gjennom det praktiske, håndverksmessige, kroppslige, kreative og estetisk gjørende.

Arbeidet må ta utgangspunkt både i det de praktiske og estetiske fagene har til felles og i hvert av fagenes særtrekk og spesifikke faglige innhold. Denne rettigheten som barn har griper over i de tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. De praktiske og estetiske fagene er viktige for å oppnå en helhetlig opplæring innenfor disse tverrfaglige temaene.

12. PERIODISK FOKUS

12.1 Kort sikt

Institusjonene som starter lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 bør samarbeide om hvordan den praktiske og estetiske profilen kommer til uttrykk når masterfaget, profesjonsfaget og praksis skal være et integrert studium som sikrer helhet og samarbeid. Et utgangspunkt for et slikt samarbeid kan være å videreutvikle en progresjon-/profesjonstrapp.

Figur 1: Veiledende progresjon-/profesjonstrapp som bør være gjenstand for utvikling.

De enkelte utdanningsinstitusjoner som vil tilby lærerutdanning i praktiske og estetiske fag bør selv utvikle en progresjon-/ profesjonstrapp som inngår i studieplanen for utdanningen og legge grunnlag for samarbeid med andre LUPE- utdanninger.

Etter innføringen av K06 ble de praktiske og estetiske fagene møtt med krav til fremovermeldinger, vurderinger og karaktersetting. Krav til karaktersetting er også gjeldende i K20, men har flere nyanser i hvordan og hva som skal vurderes. Det er viktig for fagområdet å utrede hva som lar seg karaktersette og hva som ikke bør karaktersettes. Her er praksis

mellom masterfagene sprikende og burde være gjenstand for videre forskning og debatt i fagmiljøene.

12.2 Lang sikt

Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 bør bli en aktør i samfunnsdebatten om de praktiske og estetiske fagenes plass i skole og kulturliv. For å klare det er samarbeid, kompetanseutvikling og tilgang på studenter en forutsetning og et langsiktig mål.

12.3 Utdanningsspesifikke forhold

Oppstart av Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 krever at institusjonene som starter utdanningen ser verdien av en annerledes lærerutdanning med vekt på praktiske og estetiske tilnærming til kunnskap. Det er grunn til å tro at lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13 vil rekruttere studenter med andre interesser og fra andre ungdomskultur enn det andre lærerutdanningene gjør. Sammensetning av fag og studentgrupper kan gi et særpreg til en praktisk og estetisk utdanning som sikrer en kvalifisert undervisning i 25 % av skolefagene i norsk grunnskole. Utdanningen vil også gi et kompetanseløft til praktiske og estetiske fag på videregående skole.

13. RELEVANTE STYRINGS- OG BAKGRUNNSDOKUMENT

13.1 Lærerutdanning generelt

Ekspertgruppa om lærerrollen:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/17f6ce332c47437c8935d7ccc0a72769/rapp-ort-om-laererrollen.pdf>

Forskrift om krav til mastergrad <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-01-1392>

Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften) (2017) <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137>

Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-30-859>

Lærerutdanning 2025 – Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene (KD, 2017)
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/>

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (KD, 2011)
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e579f913fa1d45c2bf2219afc726670b/nkr.pdf>

Nivåer og utbyttebeskrivelser i høyere utdanning
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/uh/utbyttebeskrivelser_kv-alifikasjonsrammeverk_endelig_mars09.pdf

Lærekraftig utvikling. Livslang læring for omstilling og konkurranseevne (NOU, 2019:12) (mindre relevant)
<https://www.regjeringen.no/contentassets/849b377650a449d599d80835e74805ed/no/pdfs/nou201920190012000dddpdfs.pdf>

Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (Udir, 2018)
<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/profesjonsfaglig-digital-kompetanse/rammeverk-larerens-profesjonsfaglige-digitale-komp/>

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

13.2 Utdanningsspesifikke

Forskrift om rammeplan for treårige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-03-18-290?q=Tre%C3%A5rige%20fagl%C3%A6rerutdanninger%20i%20praktiske%20og>

Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag for trinn 8-13

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-03-18-289>

Forskrift om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-12-21-1771?q=Praktisk-pedagogisk%20utdanning>

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-860>

Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5-10

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2016-06-07-861>

Forskrifter om rammeplaner for grunnskolelærerutdanninger for trinn 1-7 og trinn 5-10, rundskriv med merknader, og engelsk oversettelse (F-06-16)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/f-06-16/id2507752/>

Forskrift om rammeplan for lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-06-04-1134>

13.3 Annen litteratur

By, Inger-Åshild; Holthe, Asle; Sandven, Jostein; Vestad, Ingeborg Lunde og Hordvik, Mats Melvold. (2018) Master i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Utredning av kompetansebehov av å innføre master i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag, og anbefaling til departementet om hvorvidt det bør innføres en master i faglærerutdanning.. Oslo: Kunnskapsdepartementet. 22 s.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/657f4fd459634e6b9dca01bdd65a5461/master-i-faglarerutdanning---utredning-og-anbefaling-rev1398220.pdf>

By, Inger-Åshild; Holthe, Asle; Lie, Catrine; Sandven, Jostein; Vestad, Ingeborg Lunde og Hordvik, Mats Melvold. (2019) Forslag til forskrift om rammeplan for femårige lærerutdanninger i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13. Oversendt Kunnskapsdepartementet 14. januar 2019. Oslo: Kunnskapsdepartementet. 6 s.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/657f4fd459634e6b9dca01bdd65a5461/forslag-til-ny-forskrift-om-rammeplan-14.1.2019.pdf>

By, Inger-Åshild; Holthe, Asle; Lie, Catrine; Sandven, Jostein; Vestad, Ingeborg Lunde og Hordvik, Mats Melvold (2019). Følgenotat om forslag til ny forskrift om rammeplan

for 5-årige faglærerutdanninger i praktiske og estetiske fag / Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1-13, med rammeplanutvalgets vurderinger. Oversendt Kunnskapsdepartementet 14. januar 2019. Oslo: Kunnskapsdepartementet 2019 14 s.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/657f4fd459634e6b9dca01bdd65a5461/folge-notat-om-ny-forskrift-om-rammeplan---14.1.19.pdf>

By, Inger-Åshild; Holthe, Asle; Lie, Catrine; Sandven, Jostein; Vestad, Ingeborg Lunde og Ingvild M. Birkeland (sekretær). (2020) Rapport til Kunnskapsdepartementet 24.juni 2020. Estetiske læringsprosesser i Grunnskolelærerutdanningene. Helhetlig, integrert og forskningsbasert?

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/estetiske-laringsprosesser-i-grunnskolelærerutdanningene/id2722136/>